

**VAN Speelautomaten
brancheorganisatie**

Onderzoek kengetallen
speelautomatenbranche

Periode 2003-2005

Rapportage

KPMG Business Advisory Services B.V.

Dit rapport heeft 77 pagina's

Maart 2007

Disclaimer

De in dit document vervatte informatie is van algemene aard en is niet toegespitst op de specifieke omstandigheden van een bepaalde persoon of entiteit. Wij streven ernaar juiste en tijdige informatie te verstrekken. Wij kunnen echter geen garantie geven dat dergelijke informatie op de datum waarop zij wordt ontvangen nog juist is of dit in de toekomst blijft. Daarom adviseren wij u op grond van deze informatie geen beslissingen te nemen behoudens op grond van advies van deskundigen na een grondig onderzoek van de desbetreffende situatie.

Op de informatie die in het kader van het onderzoek door ons is ontvangen dan wel vergaard en op de informatie die in dit rapport wordt gepresenteerd, is door KPMG geen accountantscontrole toegepast.

Samenvatting

KPMG Business Advisory Services B.V. (hierna KPMG) heeft voor het derde achtereenvolgende jaar in opdracht van de VAN Speelautomaten brancheorganisatie (hierna VAN) de omvang, opbouw en ontwikkeling van de speelautomatenmarkt in kaart gebracht. Eerder werden rapporten over de periode 2001-2003 en 2002-2004 uitgebracht. In dit rapport worden de kengetallen van de speelautomatenbranche voor het jaar 2005, voortkomend uit het onderzoek, gepresenteerd en worden deze afgezet tegen de eerder gerapporteerde kengetallen voor de jaren 2003 en 2004.

In dit rapport is een hoofdstuk toegevoegd waarin de financiële bijdrage van de speelautomatenbranche aan de Nederlandse samenleving wordt onderzocht voor 2005. In dit hoofdstuk wordt een schatting gegeven van de volgende uitgaven: belastingafdracht aan het rijk, afdracht aan gemeente, uitgaven aan directe en indirecte werkgelegenheid, uitgaven aan sponsoring en giften en de btw-afdracht van de mede-exploitant (voor wat betreft exploitatie in de horeca).

De speelautomatenmarkt in Nederland kan worden onderverdeeld naar exploitatievorm (horeca en amusementscentra) en automaattype (kansspelautomaat en behendigheidsautomaat). Deze onderverdeling is ook gehanteerd bij het onderzoek en bij de presentatie van de onderzoeksresultaten. De branche ontplooit drie kernactiviteiten: exploitatie van speelautomaten in de horeca, exploitatie van speelautomaten in amusementscentra en de ontwikkeling, productie en verkoop van speelautomaten. De exploitatie van speelautomaten in de horeca en in amusementscentra is uitgebreid onderzocht. Voor de activiteit ontwikkeling, productie en verkoop van speelautomaten is er onderzoek gedaan naar het aantal verkochte kansspelautomaten (inclusief de zogenaamde meerspelers).

In dit onderzoek heeft KPMG kwantitatieve gegevens verzameld door middel van enquêtes. Meer informatie over de onderzoeksaanpak is opgenomen in Bijlage B. Deze bijlage is onlosmakelijk verbonden met deze rapportage.

De volgende tabellen geven het marktaandeel weer van de respondenten over 2005 en 2004.

2005							
Sector	Respons	#kansspel-automaten in steekproef	Marktaandeel steekproef kansspel-automaten	#meerspelers steekproef	marktaandeel steekproef meerspelers	#amusements-centra steekproef	%amusements-centra steekproef t.o.v. gehele populatie
Horeca	28	10.373	43%	-	-	-	-
Amusementscentra	27	11.170	80%	660	81%	178	65%
SHI	7	-	95%	-	-	-	-

Tabel 1: Marktaandeel respondenten 2005

Bron: Onderzoek KPMG

2004							
Sector	Respons	#kansspel-automaten in steekproef	Marktaandeel steekproef kansspel-automaten	#meerspelers steekproef	marktaandeel steekproef meerspelers	#amusements-centra steekproef	%amusements-centra steekproef t.o.v. gehele populatie
Horeca	25	8906	35%	-	-	-	-
Amusementscentra	15	9024	59%	397	70%	152	54%
SHI	6	-	95%	-	-	-	-

Tabel 2: Marktaandeel respondenten 2004

Bron: Onderzoek KPMG

Net als in voorgaande rapportages hebben alle statistische evaluaties een betrouwbaarheid van 90%. Bijlage C bevat de deviaties (boven- en ondergrens van de schatting) van alle statistische evaluaties. Bijlage C is een integraal onderdeel van deze rapportage. Individuele resultaten in deze rapportage kunnen dan ook niet op zichzelf beschouwd worden. De nauwkeurigheid van de schattingen is in de diagrammen in bijlage C aangegeven met behulp van een verticale zwarte T-lijn.

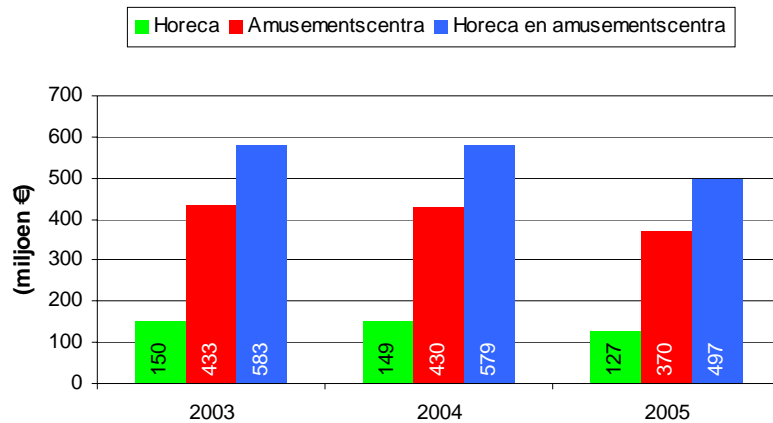
In vorige onderzoeken is het aantal meerspelers berekend door middel van extrapolatie van de steekproefgegevens op basis van het totale aantal amusementscentra. Voor het jaar 2005 heeft Verispect informatie aangeleverd over de totale populatie meerspelers. De omzet van de meerspelers in 2005 kan en zal hiermee op éénzelfde wijze worden berekend als de omzet van de kansspelautomaten en behendigheidsautomaten. Voor 2005 wordt ook de nauwkeurigheid gegeven betreffende de omzetschatting van meerspelers.

Tenzij anders aangegeven is de omzet voor dit onderzoek gedefinieerd als: inworp -/- uitbetalingen -/- het aandeel van de mede-exploitant (in geval van horeca-exploitatie) -/- de omzetbelasting.

Onderzoeksresultaten branche

Omzetontwikkeling speelautomatenbranche

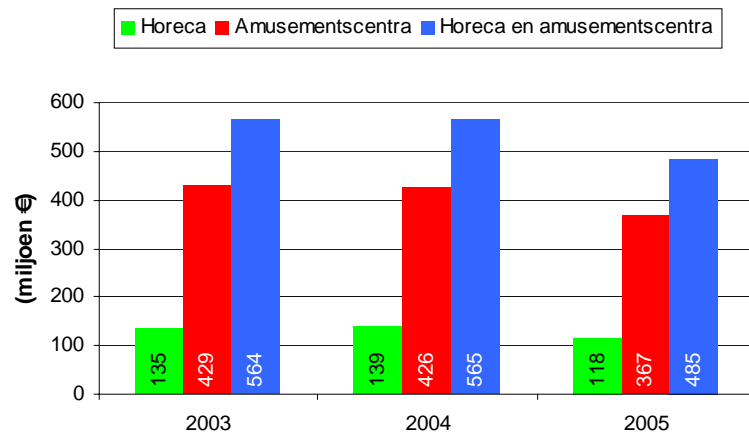
De nauwkeurigheid van de omzetschattingen is aanzienlijk verbeterd ten opzichte van voorgaande jaren. Zie ook pagina xii met uitleg over het effect dat dit heeft op de geschatte omzet met name voor wat betreft exploitatie in amusementscentra. In onderstaand figuur wordt de totale omzet behaald met de exploitatie van speelautomaten weergegeven. In 2005 bedraagt de omzet 497 miljoen EUR.

Figuur 1: Schatting van de totale omzet behaald met de exploitatie van speelautomaten
Bron: Onderzoek KPMG

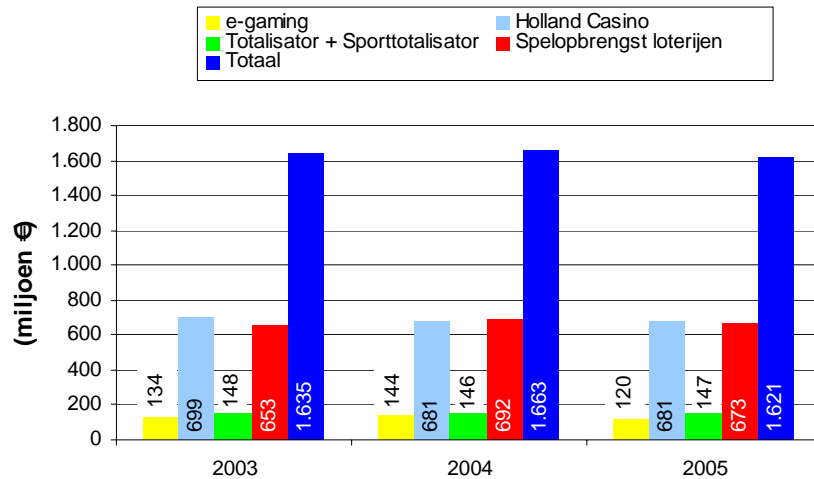
Omzetontwikkeling kansspelautomaten

De totale omzet die de speelautomatenbranche behaalt met de exploitatie van kansspelautomaten (inclusief meerspelers) is weergegeven in het volgende figuur. De omzet bedraagt 485 miljoen EUR in 2005.

Figuur 2: Schatting van de totale omzet behaald met de exploitatie van kansspelautomaten
Bron: Onderzoek KPMG

In het volgend figuur zijn de spelopbrengsten weergegeven van de nationale vergunninghouders en illegale internetspelen (e-gaming). De totale omzet daalt in 2005 licht van 1.663 miljoen EUR naar 1.621 miljoen EUR.

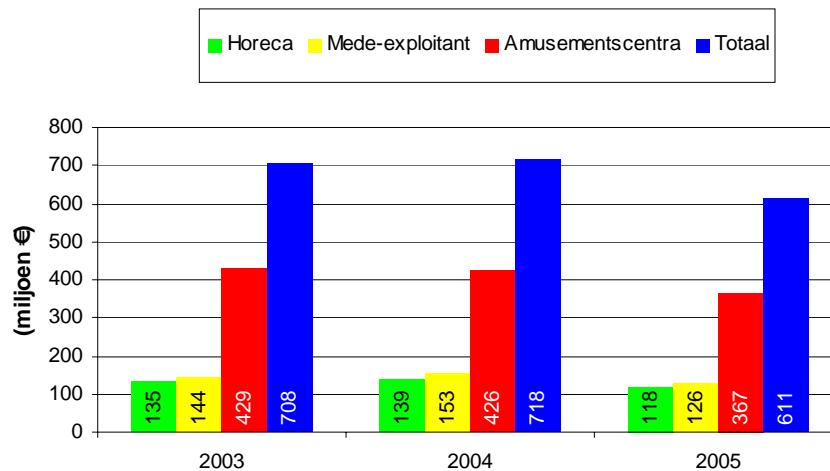

Figuur 3: Spelopbrengst van nationale kansspelvergunninghouders (Holland Casino, loterijen, totalisator en sporttotalisator) en interactieve internetkansspelen (e-gaming).

Bronnen: Jaarverslag 2003 t/m 2005 - College van Toezicht op de Kansspelen;

Kansspelen via nieuwe media 2003 t/m 2005 - Motivation (in opdracht van het College van Toezicht op de Kansspelen)

In onderstaand figuur is de opbrengst van de speelautomatenbranche behaald met kansspelautomaten (inclusief meerspelers) opgenomen. Hierin wordt de omzet behaald door de mede-exploitant / horecaondernemer ook vermeld.

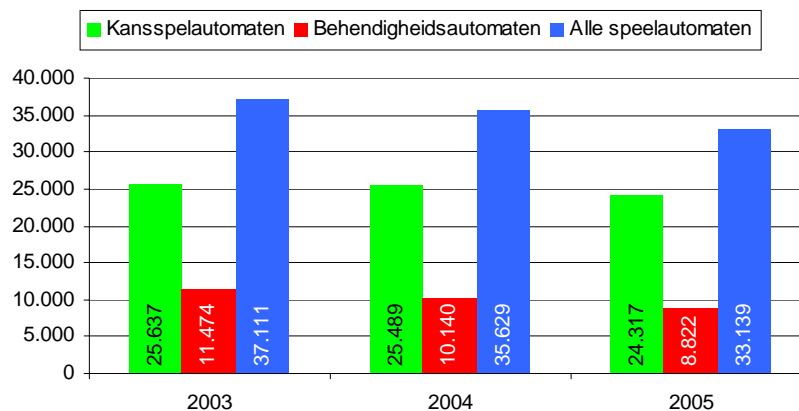
Figuur 4: Spelopbrengst speelautomatenbranche

Bron: Onderzoek KPMG

Onderzoeksresultaten horeca

Aantallen speelautomaten

Volgens opgave van Verispect zijn er in 2005 in totaal 611 exploitanten van speelautomaten in de horeca. Zij exploiteerden in 2005 gezamenlijk 24.317 kansspelautomaten en 8.822 behendigheidsautomaten. Figuur 5 laat zien dat zowel het aantal kansspelautomaten als het aantal behendigheidsautomaten in de horeca afneemt.

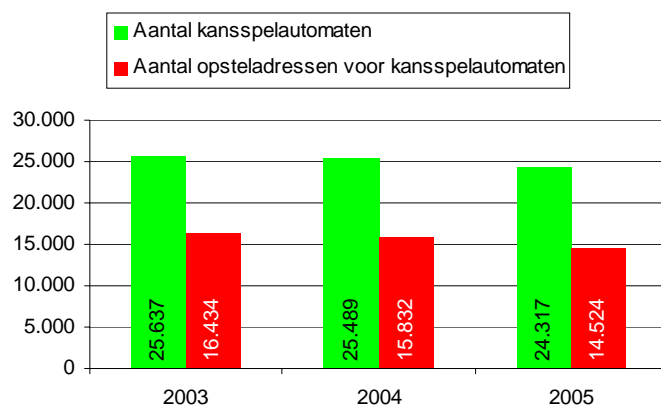

Figuur 5: weergave van de aantallen door de branche opgestelde speelautomaten in de horeca

Bron: Opgave Verispect (zie bijlage A)

Ontwikkeling aantal opsteladressen voor kansspelautomaten

Op basis van het aantal opgestelde kansspelautomaten (zie Figuur 5) en gegevens over het gemiddelde aantal kansspelautomaten per opsteladres kan tot de volgende indicatieve ontwikkeling van het aantal opsteladressen worden gekomen:

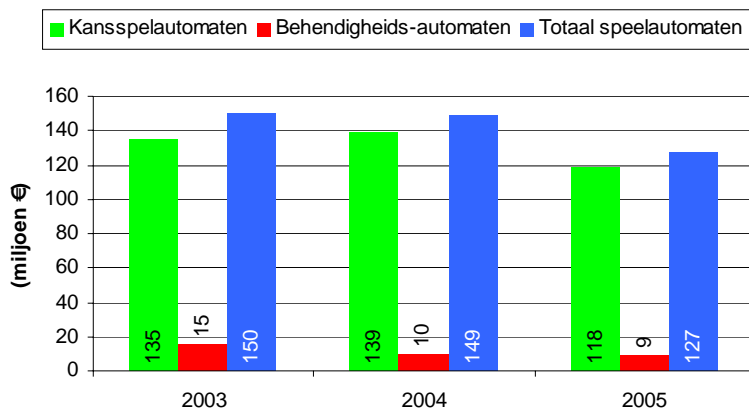

Figuur 6: Schatting van de aantallen opsteladressen en de daar opgestelde kansspelautomaten in de horeca

Bron: Opgave Verispect, Onderzoek KPMG

Horeca: Omzetontwikkeling speelautomaten

De totale omzet die wordt behaald door exploitanten van speelautomaten in de horeca is weergegeven in het volgende figuur. Het jaar 2005 laat een omzetsdaling zien van 15% voor wat betreft exploitatie in de horeca.

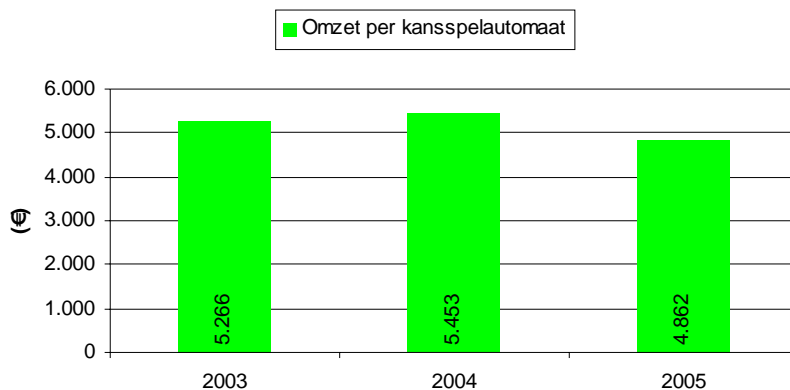

Figuur 7: Schatting van de omzet uit exploitatie van speelautomaten in de horeca

Bron: Onderzoek KPMG

Ontwikkeling gemiddelde omzet van kansspelautomaten

De gemiddelde omzet per kansspelautomaat, behaald met exploitatie van deze automaten in de horeca daalt van 5.453 EUR in 2004 naar 4.862 EUR in 2005. Naast dat de totale omzet behaald met exploitatie van kansspelautomaten in de horeca afneemt, worden op bestaande opsteladressen meer kansspelautomaten geplaatst. Deze bijgeplaatste kansspelautomaten hebben een afnemende omzet per automaat.

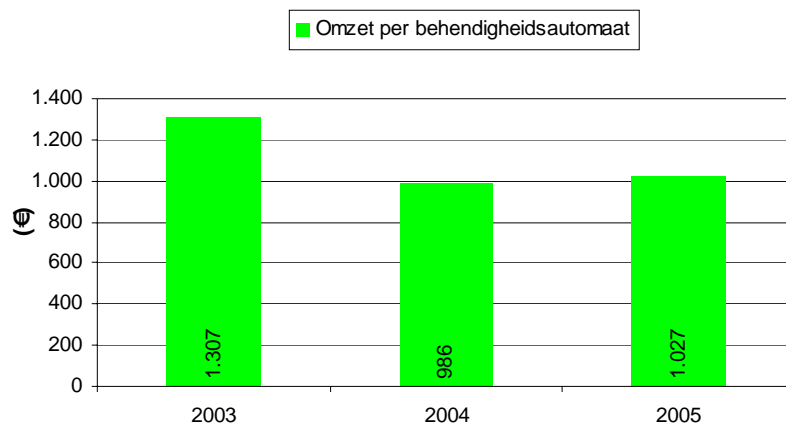

Figuur 8: Schatting van de gemiddelde omzet per kansspelautomaat door speelautomatenbranche behaald met de exploitatie van kansspelautomaten in de horeca

Bron: Onderzoek KPMG

Ontwikkeling gemiddelde omzet van behendigheidsautomaten

De gemiddelde omzet per behendigheidsautomaat stijgt in 2005 van EUR 986 naar 1.027 EUR.

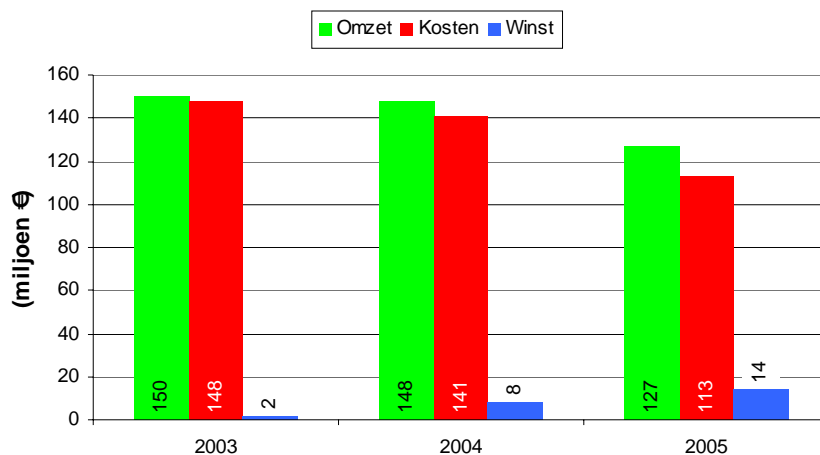

Figuur 9: Schatting van de gemiddelde omzet per behendigheidsautomaat geëxploiteerd in de horeca

Bron: Onderzoek KPMG

Ontwikkeling omzet, kosten en winstgevendheid

In Figuur 10 worden de schattingen van de totale omzet, de totale kosten en de daaruit volgende winst, samenhangend met de exploitatie van speelautomaten in de horeca gepresenteerd. De kostendaling wordt met name veroorzaakt door de reorganisatie van activiteiten, inkringing van het personeelsbestand, aflopende afschrijvingen en lagere investeringen met name in het automatenbestand. Per saldo dalen de kosten in 2005 sneller dan de omzet, waardoor de winst stijgt.

Figuur 10: Schatting van de totale omzet, kosten en winst voortkomend uit de exploitatie van speelautomaten in de horeca

Bron: Onderzoek KPMG

Net als de omzetten vertonen ook de kosten een daling. De kosten dalen in 2005 sneller dan de omzet met een stijgende winst als gevolg. De *winstgevendheid*¹ is 11,3% in 2005. De winstgevendheid is hier vermeld als percentage van de omzet.

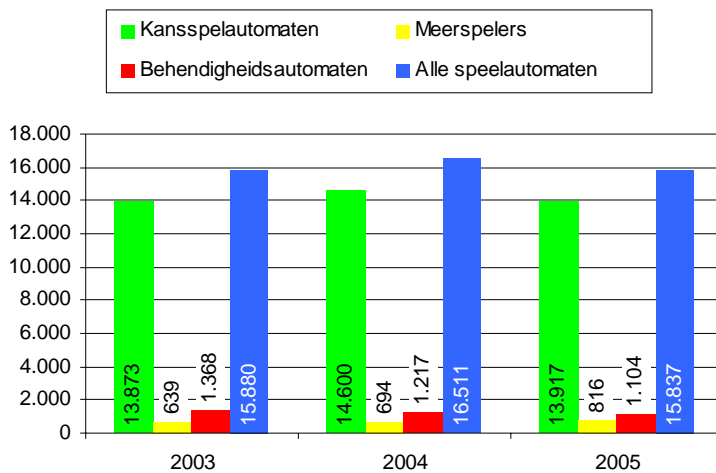
De dalende kosten en stijgende winst lijken te duiden op kostenreductie door de exploitanten. De personeelskosten dalen van 33,5% (2004) naar 29,5% (2005). Deze kostendaling is in overeenstemming met de door de respondenten aangegeven inkringing van personeel. De overige afschrijvingen dalen van 17,6% (2004) naar 14,8% (2005). Investerings gemaakt voor de Euro-conversie zijn in 2005 compleet afgeschreven. Ook nemen de vervangingsinvesteringen af.

¹ Winst voor belasting = omzet -/- personeelskosten -/- overige kosten -/- rentelasten -/- afschrijvingen goodwill -/- overige afschrijvingen

Onderzoeksresultaten amusementscentra

Aantallen speelautomaten

Totaal worden er 13.917 kansspelautomaten, 816 meerspelers en 1.104 behendigheidsautomaten geëxploiteerd (volgens opgave Verispect). Ten opzichte van 2004 stijgt enkel het aantal meerspelers. Het totale aantal geëxploiteerde speelautomaten in amusementscentra daalt.

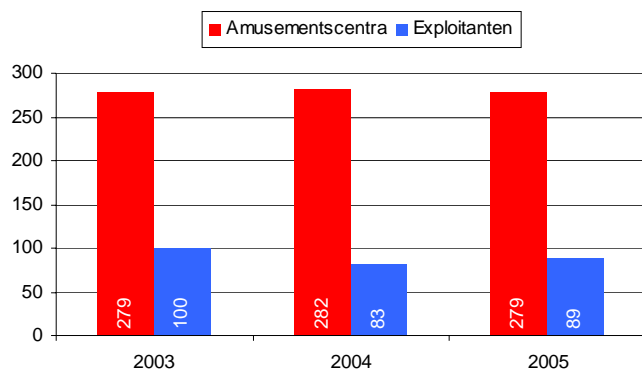
Figuur 11: Weergave van de aantallen door de branche opgestelde speelautomaten in amusementscentra

Bron: Opgave Verispect (zie bijlage A)

Opmerking: Het aantal meerspelers in 2003 en 2004 is volledig gebaseerd op onderzoek van KPMG

Aantallen amusementscentra

In het volgende figuur is het aantal amusementscentra en het aantal exploitanten weergegeven. Zoals af te lezen is uit de grafiek daalt het aantal amusementscentra en stijgt het aantal exploitanten. Zeker indien de 'leegstaande' amusementscentra buiten beschouwing worden gelaten is er sprake van een daling van 8 amusementscentra (272 in 2005 t.o.v. 280 in 2004).

Figuur 12: weergave van het aantal amusementscentra

Bron: Opgave Verispect

Verispect heeft evenals in 2004 een uitsplitsing gemaakt naar seizoensamusementscentra (amusementscentra die gedurende een min of meer vaste aaneengesloten periode van tenminste 3 maanden per jaar geheel gesloten zijn voor wat betreft de exploitatie van speelautomaten) en permanente amusementscentra. Ook is er onderscheid gemaakt naar amusementscentra met enkel behendigheidsautomaten (TB) en amusementscentra waarin in ieder geval kansspelautomaten staan opgesteld en mogelijk ook behendigheidsautomaten (TS+TB). Daarnaast zijn er zeven amusementscentra geteld waarin geen speelautomaten staan opgesteld.

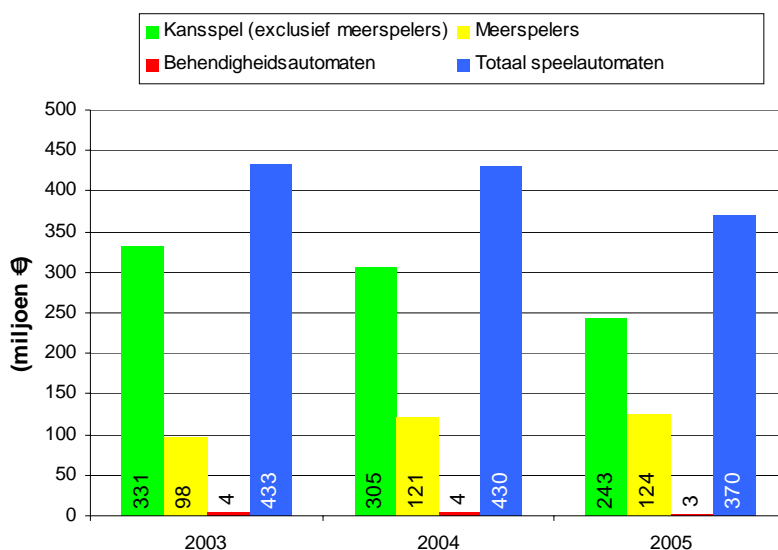
	TB	TS+TB	Geen	Totaal
Seizoens amusementscentra	10	7	5	22
Permanente amusementscentra	5	250	2	257
Totaal	15	257	7	279

Tabel 3: Uitsplitsing van het aantal amusementscentra (2005)

Bron: Opgave Verispect

Omzetontwikkeling speelautomaten

De steekproef is in 2005 verder uitgebreid (zie ook Tabel 1). In het onderzoek wordt voortdurend gestreefd naar een zo nauwkeurig mogelijk beeld van de branche. De nauwkeurigheid van de omzetschatting is in 2005 vergroot en heeft een deviatie van slechts 7% op de totale omzet van de amusementscentra. Dit nauwkeuriger beeld van de omzet vertaalt zich ook in een daling van de omzet ten opzichte van 2004. Aangezien er in de markt geen krachten spelen, noch ontwikkelingen zijn die de omzet dusdanig negatief beïnvloeden (op basis van opgaven respondenten), dient de daling dan ook voornamelijk te worden geweten aan de nauwkeuriger weergave van de omzet ten opzichte van voorgaande jaren. Ter illustratie is de omzet behaald in amusementscentra geschat met enkel de gegevens van respondenten die ook in 2004 hebben meegewerkt aan het onderzoek. Hieruit volgt een omzetsdaling van 3% vergeleken met een hier gerapporteerde verlaging van bijna 14% (430 miljoen EUR in 2004 t.o.v. 370 miljoen EUR in 2005).

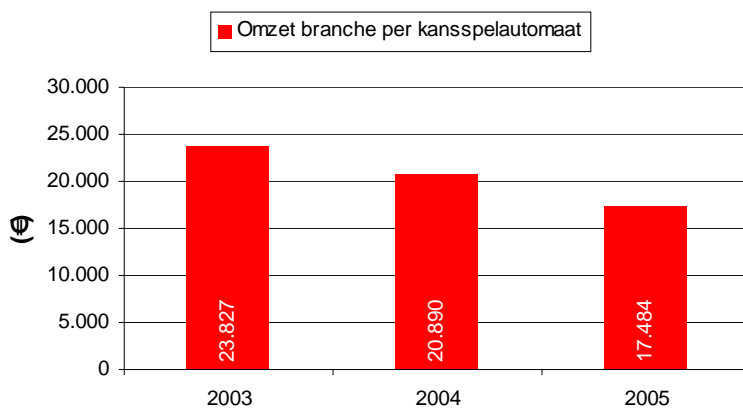

Figuur 13: Schatting van de omzet uit exploitatie van speelautomaten in amusementscentra

Bron: Onderzoek KPMG

Ontwikkeling gemiddelde omzet van kansspelautomaten (excl. meerspelers)

De gemiddelde omzet per kansspelautomaat (exclusief meerspelers), behaald met exploitatie van deze automaten in de amusementscentra bedraagt 17.484 EUR in 2005. Dit is een lagere omzet per kansspelautomaat ten opzichte van 2004 (20.890 EUR). In verhouding daalt de omzet behaald met kansspelautomaten sneller dan het aantal kansspelautomaten. In voorgaande paragraaf wordt de daling van de totale omzet in amusementscentra besproken.

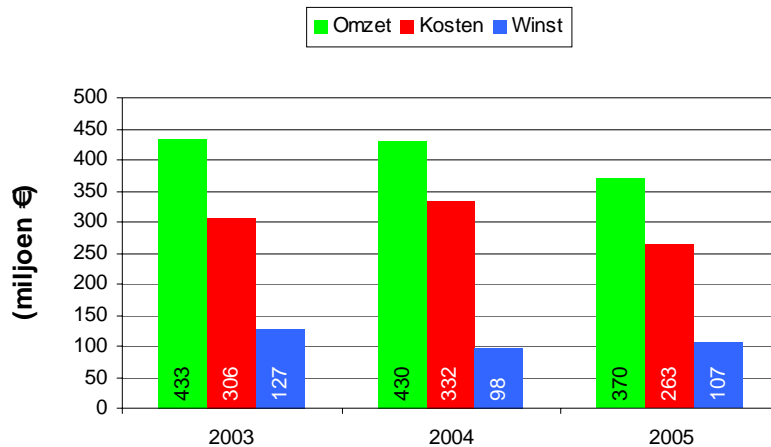

Figuur 14: Schatting van de gemiddelde omzet per kansspelautomaat (exclusief meerspelers) behaald met de exploitatie van kansspelautomaten in amusementscentra

Bron: Onderzoek KPMG

Ontwikkeling omzet, kosten en winstgevendheid

In onderstaand figuur worden de schattingen van de totale omzet, de totale kosten en de winst als gevolg van exploitatie van speelautomaten in amusementscentra gepresenteerd.

Figuur 15: Schatting van de totale omzet, kosten en winst voortkomend uit de exploitatie van speelautomaten in amusementscentra

Bron: Onderzoek KPMG

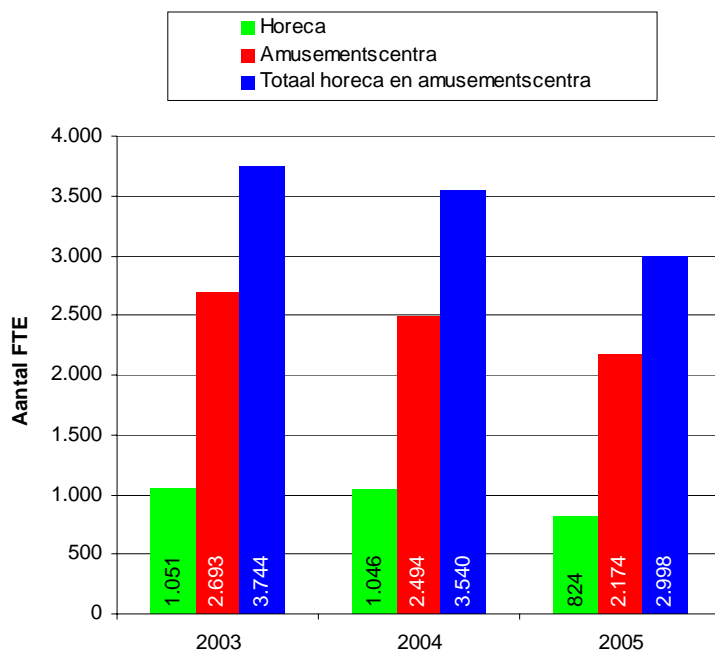
Ten opzichte van 2004 dalen de kosten in 2005 in absolute getallen sneller dan de omzet, dit heeft een stijgende winst tot gevolg. Dit dient wel te worden beschouwd in het licht van de verklaring op pagina xv inzake de sterk verbeterde nauwkeurigheid van het onderzoek ten opzichte van voorgaande jaren. De kosten zijn opgedeeld in vijf categorieën: personeelskosten, afschrijving goodwill, overige afschrijvingen, rentelasten en overige kosten. Vergeleken met 2004 wordt voor elke kostensoort in absolute zin een daling gerapporteerd.

De *winstgevendheid*² ontwikkelde zich van 22,7% (2004) naar 28,9% (2005). De winstgevendheid is hier vermeld als percentage van de omzet.

² Winst voor belasting = omzet -/- personeelskosten -/- overige kosten -/- rentelasten -/- afschrijvingen goodwill -/- overige afschrijvingen

Werkgelegenheid

In onderstaand figuur is de werkgelegenheid, direct samenhangend met de exploitatie van speelautomaten in de horeca en in amusementscentra weergegeven. De totale werkgelegenheid daalt. De werkgelegenheid die gepaard gaat met de ontwikkeling, productie en verkoop van speelautomaten bedraagt 279 FTE in 2005.

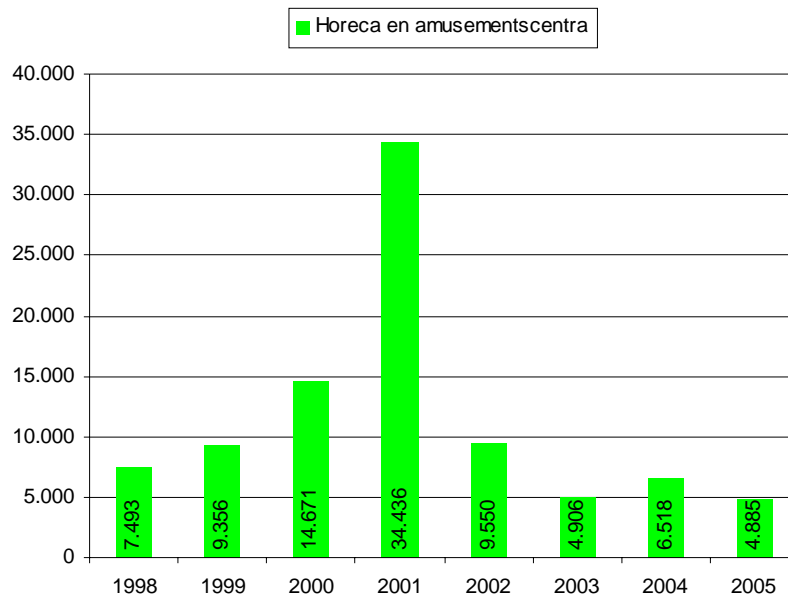

Figuur 16: Werkgelegenheid direct samenhangend met de exploitatie van speelautomatenbranche (exclusief ontwikkeling, productie en verkoop) in Nederland (op basis van puntschatting)

Bron: Onderzoek KPMG

Ontwikkeling, productie en verkoop van speelautomaten

Onderstaand figuur laat zien dat de groei van de verkoop van kansspelautomaten (complete automaten en ombouwkits) tot en met het jaar 2001 sterk is. De piek in 2001 wordt waarschijnlijk veroorzaakt door de invoering van de Nijpels-automaat en de verkoop van Euro-ombouwkits. Na 2001 is er sprake van een nuijleffect in 2002 en vervolgens een teruggang in het aantal verkochte kansspelautomaten, waarbij de verkoop van kansspelautomaten in 2004 ietwat toeneemt. De getallen zijn inclusief de verkoop van meerspelers³.

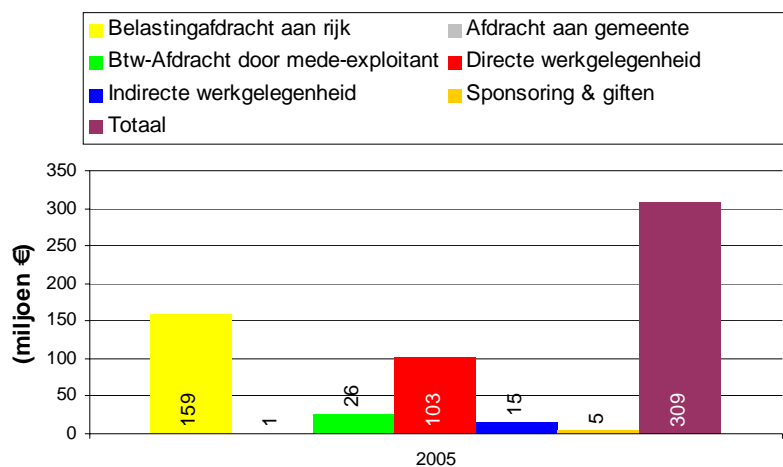

Figuur 17: Weergave van het aantal verkochte kansspelautomaten (complete automaten en kits) in Nederland
Bron: Onderzoek KPMG

³ De verkoopprijzen in het onderzoek over de periode 2001-2003 zijn exclusief de verkoop van meerspelers

Financiële bijdrage aan de samenleving

De financiële bijdrage aan de samenleving door horeca en amusementscentra is berekend door de gemiddelde bijdrage van de steekproef als percentage van de omzet te extrapoleren naar de gehele populatie. Hieruit volgt een puntschatting⁴. De financiële bijdrage van de ondernemingen met activiteiten die zich richten op ontwikkeling, productie en verkoop van speelautomaten is hier vervolgens bij opgeteld. In onderstaande grafiek worden schattingen van de bedragen weergegeven.

Figuur 18: Weergave van de speelautomatenbranche aan de samenleving

Bron: Onderzoek KPMG

⁴ Een puntschatting geeft een indicatie van de waarde van een parameter, echter zonder dat de betrouwbaarheid van de schatting is vastgesteld.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding en vraagstelling	3
1.2	Uitgangspunten en randvoorwaarden	3
1.3	Onderzoeksaanpak	4
1.4	Opbouw van de rapportage.	5
2	Exploitatie van speelautomaten in de horeca	6
2.1	Aantallen speelautomaten in de horeca	6
2.2	Exploitatie van kansspelautomaten in de horeca	7
2.3	Exploitatie van behendigheidsautomaten in de horeca	10
2.4	Totale omzet en kosten samenhangend met de exploitatie van speelautomaten in de horeca	11
2.5	Verdeling van de kosten naar kostensoorten	12
2.6	Reclamekosten	13
3	Exploitatie van speelautomaten in amusementscentra	14
3.1	Aantallen speelautomaten in amusementscentra	14
3.2	Exploitatie van kansspelautomaten in amusementscentra	16
3.3	Meerspelers	18
3.4	Exploitatie van behendigheidsautomaten in amusementscentra	21
3.5	Totale omzet en kosten samenhangend met de exploitatie van speelautomaten in amusementscentra	23
3.6	Verdeling van de kosten naar kostensoorten	25
3.7	Reclamekosten	26
4	Totale omzet speelautomatenbranche	27
5	Reclamekosten	29
6	Werkgelegenheid	30
7	Ontwikkeling, productie en verkoop van speelautomaten	31
8	Financiële bijdrage aan de samenleving	34
A	Aantallen speelautomaten in 2005 (Verispect)	I
B	Onderzoeksaanpak	IV
B.1	Stratificatie	IV
B.2	Samenstelling steekproef	V
B.3	Enquêtes	V

B.4	Aantallen automaten	VI
B.5	Schatting omzet	VI
B.6	Schatting kosten en kostensoorten	VII
B.7	Puntschatting	VII
C	Statistische gegevens	VIII
C.1	Figuur 1/42	VIII
C.2	Figuur 2/43	IX
C.3	Figuur 7/35	X
C.4	Figuur 10/26	XI
C.5	Figuur 13/38	XII
C.6	Figuur 15/39	XIII
C.7	Figuur 20	XIV
C.8	Figuur 23	XV
C.9	Figuur 27	XVI
C.10	Figuur 31	XVII
C.11	Figuur 34	XVIII
C.12	Figuur 36	XIX
C.13	Figuur 40	XX
D	Kengetallen	XXI
D.1	Horeca	XXI
D.2	Amusementscentra	XXII
D.3	Speelautomatenbranche	XXIII
E	Stuurgroep en onderzoeksteam	XXV

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en vraagstelling

KPMG Business Advisory Services B.V. (hierna KPMG) heeft voor het derde achtereenvolgende jaar in opdracht van de VAN Speelautomaten brancheorganisatie (hierna VAN) de omvang, opbouw en ontwikkeling van de speelautomatenmarkt in kaart gebracht. Eerder werden rapporten over de periode 2001-2003 en 2002-2004 uitgebracht. In dit rapport worden de kengetallen van de speelautomatenbranche voor het jaar 2005, voortkomend uit het onderzoek, gepresenteerd en worden deze afgezet tegen de eerder gerapporteerde kengetallen voor de jaren 2003 en 2004. Nieuw is het onderzoek naar de maatschappelijke bijdrage van de speelautomatenbranche. De resultaten hiervan worden in het laatste hoofdstuk gepresenteerd.

In voorliggend document worden de onderzoeksaanpak en de resultaten van het onderzoek gepresenteerd.

Onze dank gaat uit naar Verispect voor de medewerking aan het onderzoek.

1.2 Uitgangspunten en randvoorwaarden

Voor het onderzoek gelden de volgende -door de stuurgroep Financiële Kengetallen van de VAN geaccordeerde- uitgangspunten en randvoorwaarden:

- Het onderzoek is gericht op het jaar 2005. De rapportage gaat in op de periode 2003 - 2005.
- Aangenomen wordt dat de VAN-leden volledig representatief zijn voor de gehele speelautomatenbranche.
- Enquêtes worden afgenomen onder bij de VAN aangesloten speelautomatenbedrijven.
- Extrapolatie van onderzoeksresultaten naar de gehele speelautomatenbranche geschiedt aan de hand van branchegegevens van Verispect⁵.
- De branche ontplooit drie kernactiviteiten: exploitatie van speelautomaten in de horeca, exploitatie van speelautomaten in amusementscentra en de ontwikkeling, productie en verkoop van speelautomaten. De exploitatie van speelautomaten in de horeca en in amusementscentra zijn uitgebreid onderzocht. Voor de activiteit ontwikkeling, productie en verkoop van speelautomaten is er onderzoek gedaan naar het aantal verkochte kansspelautomaten.
- De namen van de geënquêteerde bedrijven zijn alleen bekend bij KPMG. De lijst met geënquêteerde bedrijven is niet openbaar.
- Tenzij anders aangegeven is de omzet voor dit onderzoek gedefinieerd als: inworp +/- uitbetalingen +/- het aandeel van de mede-exploitant (in geval van horeca-exploitatie) +/- de omzetbelasting.

⁵ Verispect B.V. is een onafhankelijk inspectiebedrijf dat namens de rijksoverheid toezicht houdt op de naleving van de IJkwet, de Wet op de kansspelen en de Waarborgwet.

- Alle statistische evaluaties hebben een betrouwbaarheid van 90%. Bijlage C bevat de deviaties (boven- en ondergrens van de schatting) van alle statistische evaluaties. Bijlage C is een integraal onderdeel van deze rapportage. Individuele resultaten in deze rapportage kunnen dan ook niet op zichzelf beschouwd worden. De nauwkeurigheid van de schattingen is in de diagrammen in bijlage C aangegeven met behulp van een verticale zwarte T-lijn.
- Voor het onderzoek naar het aantal verkochte kansspelautomaten stelt de sectie ‘Handel en Industrie’ van de VAN dat de respondenten minstens 95% van het aantal verkochte kansspelautomaten vertegenwoordigen.

1.3 Onderzoeksaanpak

Door KPMG zijn kwantitatieve gegevens verzameld door middel van enquêtes onder een aantal bij de VAN aangesloten speelautomatenbedrijven. De steekproef onder exploitanten in horeca en amusementscentra is samengesteld op basis van stratificatie. De stratificatie heeft plaatsgevonden op grond van drie kenmerken, namelijk de hoofdactiviteit (exploitatievorm), het type speelautomaat en de omvang van de bedrijven (aantal geëxploiteerde speelautomaten). Bij de stratificatie is gebruik gemaakt van een opgave van Verispect betreffende het totale aantal (populatie) speelautomaten per stratum. De enquête is uitgezet onder 90 bij de VAN aangesloten bedrijven (onder zowel horeca-exploitatie, exploitatie van amusementscentra en mixed bedrijven). Van 45 bedrijven (inclusief 10 mixed bedrijven) is een respons ontvangen. In vergelijking tot de onderzoeksperiode 2002-2004, waarbij de enquête is uitgezet onder 43 bedrijven waarvan 33 bedrijven (inclusief 7 mixed bedrijven) hebben gereageerd, is de steekproef voor het huidige onderzoek dus aanmerkelijk groter.

De volgende tabellen geven het marktaandeel van de respondenten weer over 2005 en 2004.

2005		#kansspel-automaten in steekproef	Marktaandeel steekproef kansspel-automaten	#meerspelers steekproef	marktaandeel steekproef meerspelers	#amusementscentra steekproef	%amusementscentra steekproef t.o.v. gehele populatie
Sector	Respons						
Horeca	28	10.373	43%	-	-	-	-
Amusementscentra	27	11.170	80%	660	81%	178	65%
SHI	7	-	95%	-	-	-	-

Tabel 4: Marktaandeel respondenten 2005

Bron: Onderzoek KPMG

2004		#kansspel-automaten in steekproef	Marktaandeel steekproef kansspel-automaten	#meerspelers steekproef	marktaandeel steekproef meerspelers	#amusementscentra steekproef	%amusementscentra steekproef t.o.v. gehele populatie
Sector	Respons						
Horeca	25	8906	35%	-	-	-	-
Amusementscentra	15	9024	59%	397	70%	152	54%
SHI	6	-	95%	-	-	-	-

Tabel 5: Marktaandeel respondenten 2004

Bron: Onderzoek KPMG

De grotere steekproef voor het onderzoeksjaar 2005 heeft geresulteerd in een substantieel betere nauwkeurigheid voor de kengetallen in zowel horeca als amusementscentra in vergelijking met de voorgaande jaren. Voor het onderzoek naar het aantal verkochte kansspelautomaten is een enquête uitgezet onder de zeven grootste ondernemingen die kansspelautomaten verkopen. De respons was 100% (het marktaandeel van de respondenten is 95%).

In vorige onderzoeken is het aantal meerspelers berekend door middel van extrapolatie van de steekproefgegevens op basis van het totale aantal amusementscentra. Voor het jaar 2005 heeft Verispect informatie aangeleverd over de totale populatie meerspelers. De omzet van de meerspelers in 2005 kan en zal hiermee op éénzelfde wijze worden berekend als de omzet van de kansspelautomaten en behendigheidsautomaten. Voor 2005 wordt ook de nauwkeurigheid gegeven betreffende de omzetschatting van meerspelers.

In dit rapport zijn twee hoofdstukken toegevoegd waarin de reclamekosten en de financiële bijdrage van de speelautomatenbranche aan de Nederlandse samenleving worden onderzocht. In het laatstgenoemde hoofdstuk wordt een schatting gegeven van de volgende uitgaven: belastingafdracht aan het rijk, afdracht aan gemeente, uitgaven aan directe en indirecte werkgelegenheid, uitgaven aan sponsoring en giften en de btw-afdracht van de mede-exploitant (voor wat betreft exploitatie in de horeca).

Voor een meer gedetailleerde beschrijving van de onderzoeksaanpak wordt verwezen naar Bijlage B.

1.4 Opbouw van de rapportage.

In de hoofdstukken 2 en 3 wordt nader ingegaan op de exploitatievormen en de verschillende soorten speelautomaten. Allereerst wordt in hoofdstuk 2 de exploitatie van speelautomaten in de horeca behandeld. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 de exploitatie van speelautomaten in amusementscentra beschreven. In hoofdstuk 4 wordt de totale kansspelautomatenomzet weergegeven. Hoofdstuk 5 behandelt de reclamekosten voor de gehele branche. Hoofdstuk 6 gaat kort in op de directe werkgelegenheid van de sector. In hoofdstuk 7 wordt ingegaan op de aantallen verkochte kansspelautomaten en tenslotte is in hoofdstuk 8 de financiële bijdrage aan de samenleving gekwantificeerd.

Dit rapport bevat een viertal bijlagen, welke integraal onderdeel uitmaken van dit rapport. In Bijlage A worden de gegevens van Verispect, gebruikt voor de extrapolatie gepresenteerd. Daarna wordt in Bijlage B de onderzoeksaanpak gedetailleerd beschreven. Bijlage C bevat de uitkomsten van de statistische evaluaties. In Bijlage D worden de belangrijkste kengetallen van de speelautomatenbranche overzichtelijk weergegeven. Tot slot worden in Bijlage E de stuurgroep en het onderzoeksteam gepresenteerd.

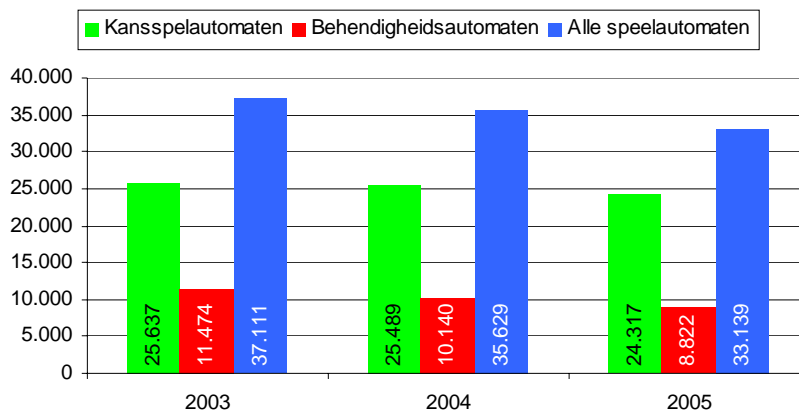
2 Exploitatie van speelautomaten in de horeca

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksresultaten gepresenteerd en besproken betreffende de exploitatie van speelautomaten in de horeca.

2.1 Aantallen speelautomaten in de horeca

Exploitanten van speelautomaten in de horeca plaatsen en onderhouden kansspelautomaten en/of behendigheidsautomaten in hoog- en/of laagdrempelige horecagelegenheden. De gelegenheid waar een speelautomaat staat opgesteld, wordt een *opsteladres* genoemd.

Volgens opgave van Verispect zijn er in 2005 in totaal 611 exploitanten van speelautomaten in de horeca. Zij exploiteerden in 2005 gezamenlijk 24.317 kansspelautomaten en 8.822 behendigheidsautomaten. Figuur 19 laat zien dat zowel het aantal kansspelautomaten als het aantal behendigheidsautomaten in de horeca afneemt.

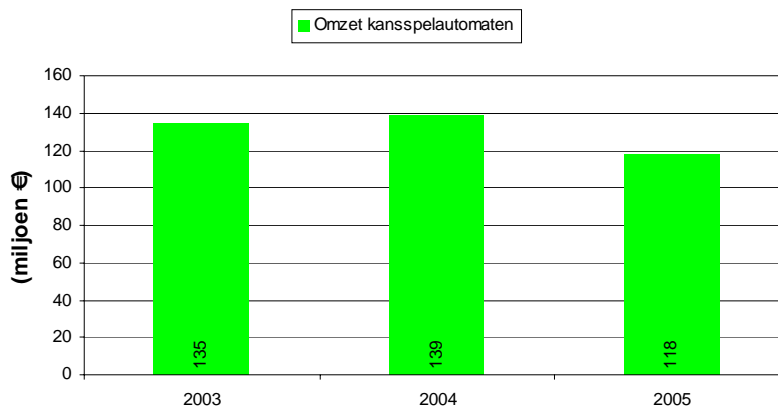
Figuur 19: weergave van de aantallen door de branche opgestelde speelautomaten in de horeca

Bron: Opgave Verispect (zie bijlage A)

2.2 Exploitatie van kansspelautomaten in de horeca

Het afdrachtpercentage van de exploitant van de kansspelautomaten aan de mede-exploitant / horecaondernemer schommelt de laatste jaren rond 52%. In 2003 bedroeg het afdrachtpercentage 51,7 %, in 2004 was dit 52,4% en in 2005 51,6% (puntschatting, zie bijlage B voor een uitleg met betrekking tot puntschattingen).

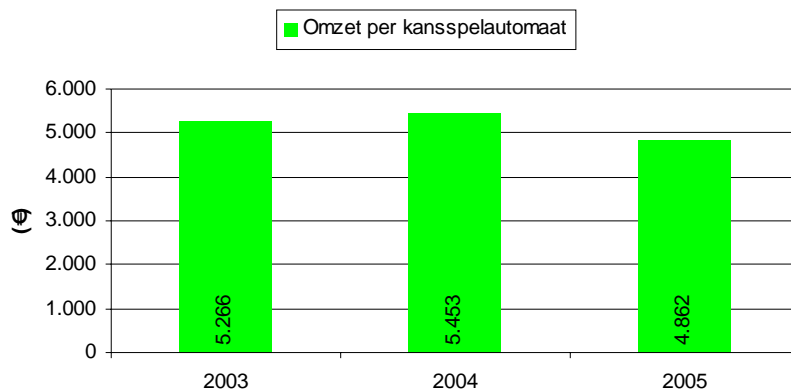
De branche heeft te maken met een daling van de omzet behaald met de exploitatie van kansspelautomaten in de horeca. De respondenten geven hiervoor de volgende verklaringen: het opstelplaatsenbeleid van de gemeenten met betrekking tot speelautomaten, een daling van het aantal geëxploiteerde automaten en het aantal opsteladressen, dalend bezoekersaantal in de horeca, vermindering van het aantal uren dat de horeca is geopend en een in mindere mate aansluitend aanbod van de spelen op de vraag van de consument.

Figuur 20: Schatting van de omzet behaald met de exploitatie van kansspelautomaten in de horeca

Bron: Onderzoek KPMG

De gemiddelde omzet per kansspelautomaat, behaald met exploitatie van deze automaten in de horeca daalt van 5.453 EUR in 2004 naar 4.862 EUR in 2005. Naast dat de totale omzet behaald met exploitatie van kansspelautomaten in de horeca afneemt, worden op bestaande opsteladressen gemiddeld meer kansspelautomaten geplaatst (zie ook de volgende tabel). Deze bijgeplaatste kansspelautomaten hebben een afnemende omzet per automaat.

Figuur 21: Schatting van de gemiddelde omzet per kansspelautomaat door speelautomatenbranche behaald met de exploitatie van kansspelautomaten in de horeca

Bron: Onderzoek KPMG

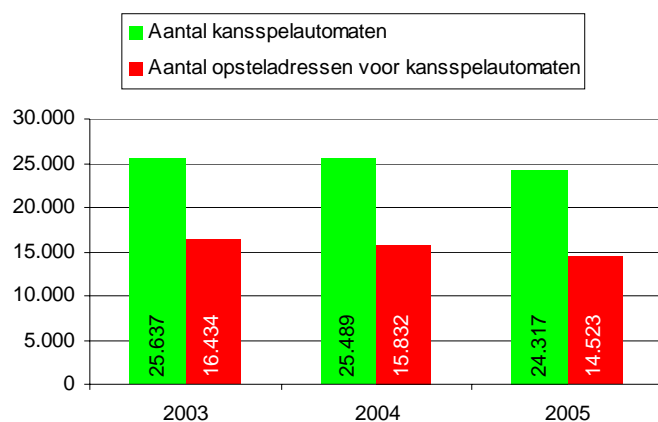
Uit het onderzoek blijkt dat het aantal opgestelde kansspelautomaten per opsteladres licht is toegenomen van 1,61 in 2004 naar 1,67 in 2005. De daling van het aantal opsteladressen heeft volgens de respondenten verschillende oorzaken: het gemeentelijke opstelplaatsenbeleid van speelautomaten waardoor hoogdrempelige horecagelegenheden worden gesloten, staking van exploitatie van onrendabele locaties en sluiting van horecagelegenheden.

Horeca	2003	2004	2005
Kansspelautomaten/opsteladres	1,56	1,61	1,67
Kansspelautomaten	25.637	25.489	24.317
Opsteladressen	16.434	15.832	14.523

Tabel 6: Gemiddeld aantal kansspelautomaten per opsteladres in de horeca (puntschatting)

Bron: Opgave Verispect, Onderzoek KPMG

Op basis van Tabel 6 kan tot de volgende indicatieve ontwikkeling van het aantal opsteladressen worden gekomen:

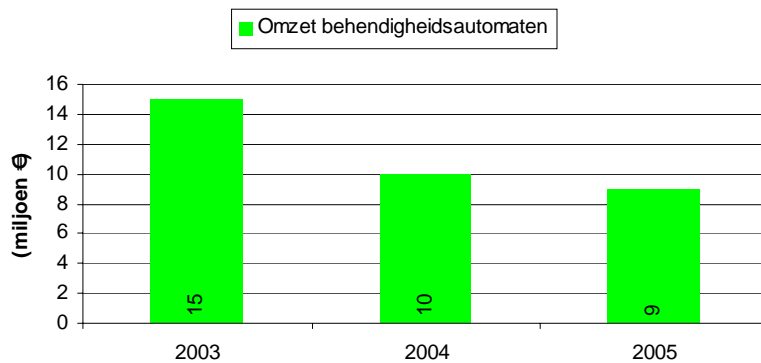

Figuur 22: Schatting van de aantallen opsteladressen en aldaar opgestelde kansspelautomaten in de horeca

Bron: Opgave Verispect, Onderzoek KPMG

2.3 Exploitatie van behendigheidsautomaten in de horeca

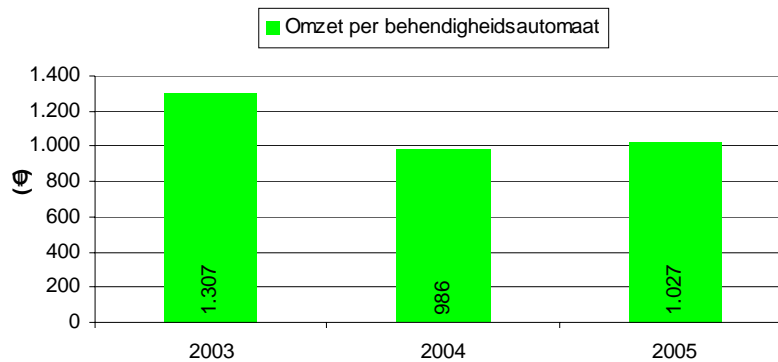
In de horeca worden niet alleen kansspelautomaten, maar ook behendigheidsautomaten geëxploiteerd. De omzet die hiermee werd behaald bedroeg in 2005 naar schatting 9 miljoen EUR. De omzet behaald met de exploitatie van behendigheidsautomaten in de horeca vertoont een dalende trend. Voor het jaar 2004 en 2005 is de omzet behaald met behendigheidsautomaten gerapporteerd exclusief de omzet behaald met behendigheidsautomaten zonder TB-nummer.

Figuur 23: Schatting van de omzet behaald door de branche met de exploitatie van behendigheidsautomaten in de horeca

Bron: Onderzoek KPMG

De gemiddelde omzet per behendigheidsautomaat stijgt in 2005 van EUR 986 naar 1.027 EUR.

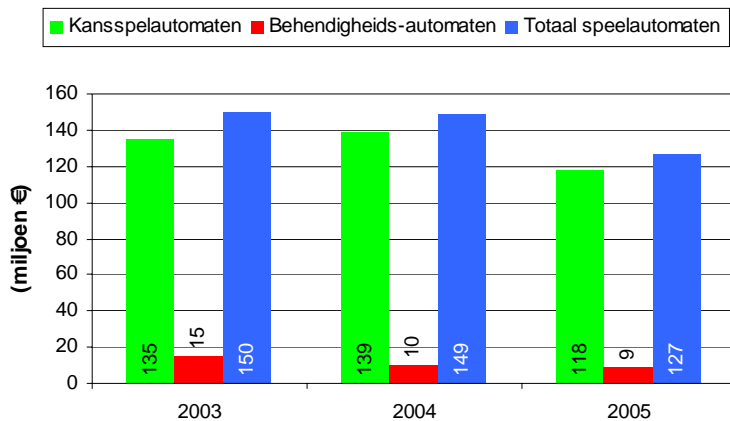
Figuur 24: Schatting van de gemiddelde omzet per behendigheidsautomaat geëxploiteerd in de horeca

Bron: Onderzoek KPMG

Per saldo resulteert de daling van het aantal opgestelde behendigheidsautomaten en de stijging van de omzet per behendigheidsautomaat in een totale omzetvermindering van ca. EUR 1 miljoen (zie Figuur 23).

2.4 Totale omzet en kosten samenhangend met de exploitatie van speelautomaten in de horeca

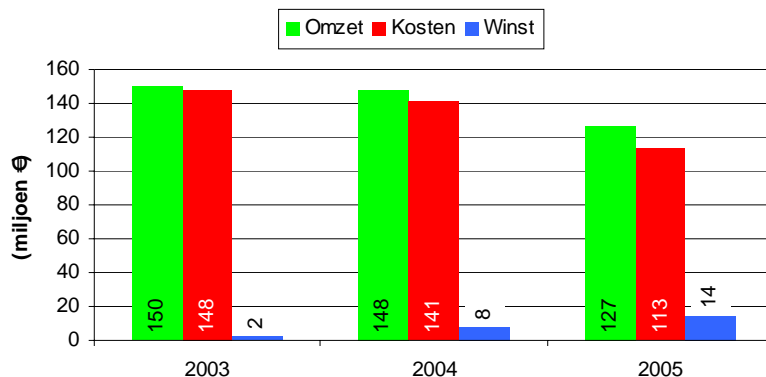
De totale omzet die wordt behaald door exploitanten van speelautomaten in de horeca is weergegeven in het volgende Figuur. Het jaar 2005 laat een omzetzdaling zien van 15% voor wat betreft exploitatie in de horeca.

Figuur 25: Schatting van de omzet uit exploitatie van speelautomaten in de horeca

Bron: Onderzoek KPMG

In Figuur 26 worden de schattingen van de totale omzet, de totale kosten en de daaruit volgende winst, samenhangend met de exploitatie van speelautomaten in de horeca gepresenteerd. De kostendaling wordt met name veroorzaakt door de reorganisatie van activiteiten, inkrimping van het personeelsbestand, aflopende afschrijvingen vanwege lagere investeringen met name in het automatenbestand. Per saldo dalen de kosten in 2005 sneller dan de omzet, waardoor de winst stijgt.

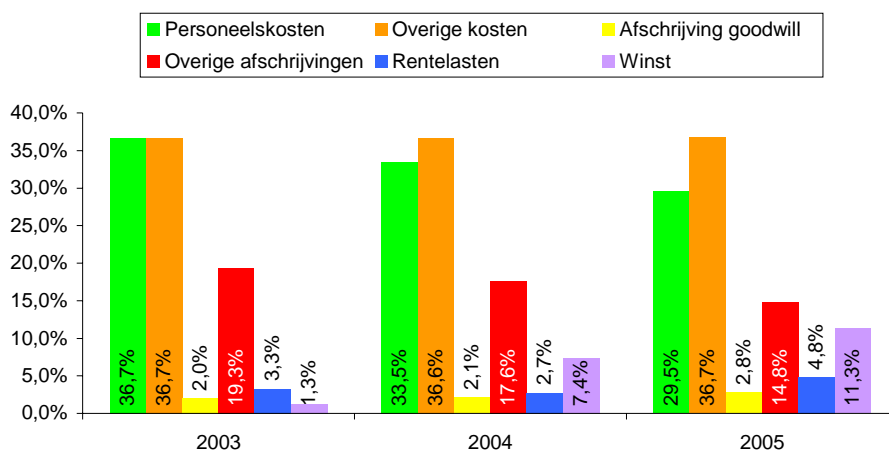

Figuur 26: Schatting van de totale omzet, kosten en winst voortkomend uit de exploitatie van speelautomaten in de horeca

Bron: Onderzoek KPMG

2.5 Verdeling van de kosten naar kostensoorten

De verdeling van de kosten wordt in onderstaande grafiek weergegeven. De kosten- en winstpercentages zijn uitgedrukt als percentage van de omzet. De kostenpost *overige kosten* blijft relatief constant door de jaren heen. Hieronder vallen alle kosten die niet tot een andere categorie behoren. Personeelskosten vertonen, evenals de overige afschrijvingen, een dalende trend. De post *overige afschrijvingen* bestaat uit afschrijvingen op de Euro-ombouw van speelautomaten, op het speelautomatenpark en op andere investeringen.

Figuur 27: Schatting van de kosten samenhangende met en winst op de exploitatie van speelautomaten in de horeca als percentage van de omzet

Bron: Onderzoek KPMG

Opmerking: Iedere kostensoort is voor ieder jaar apart statistisch geëvalueerd. Voor de daarbij behorende betrouwbaarheidsintervallen wordt verwezen naar bijlage C.

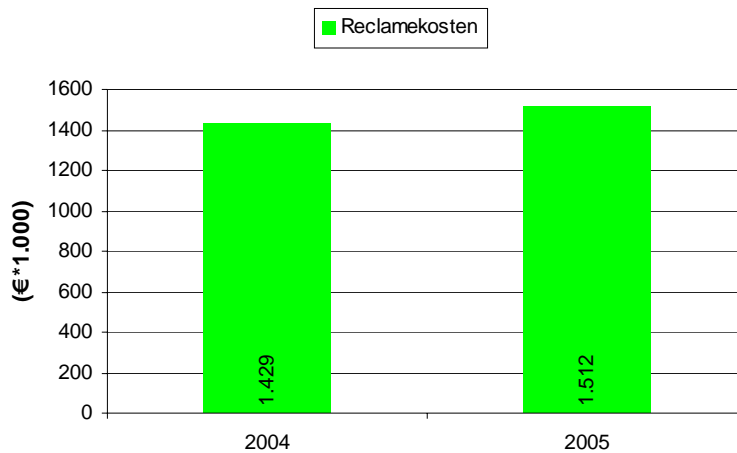
De *winstgevendheid*⁶ is van 7,4 % (2004) gestegen naar 11,3% (2005). De winstgevendheid is hier vermeld als percentage van de omzet.

Ondanks de dalende omzet stijgt de winst. Dit duidt op een kostenreductie door de exploitanten. De personeelskosten dalen van 33,5% (2004) naar 29,5% (2005). Deze kostendaling is overeenstemming met de door de respondenten aangegeven inkrimping van personeel. De overige afschrijvingen dalen van 17,6% (2004) naar 14,8% (2005). Investeringen gemaakt voor de Euro-conversie zijn in 2005 compleet afgeschreven. Ook nemen de vervangingsinvesteringen af.

⁶ Winst voor belasting = omzet -/- personeelskosten -/- overige kosten -/- rentelasten -/- afschrijvingen goodwill -/- overige afschrijvingen

2.6 Reclamekosten

Dit jaar is voor de eerste maal een schatting van de uitgaven aan reclame⁷ opgenomen (voor zowel exploitatie in de horeca als in amusementscentra). De respondenten zijn gevraagd de uitgaven aan reclame over 2004 en 2005 te vermelden. Op basis hiervan is een schatting gemaakt voor de gehele populatie. De reclamekosten maken in Figuur 27 deel uit van de kostenpost 'overige kosten'.

Figuur 28: Schatting van de reclamekosten volgend uit exploitatie van speelautomaten in de horeca

Bron: Onderzoek KPMG

In 2004 bedragen de reclamekosten 1,0% van de omzet. In 2005 is dit percentage 1,2%.

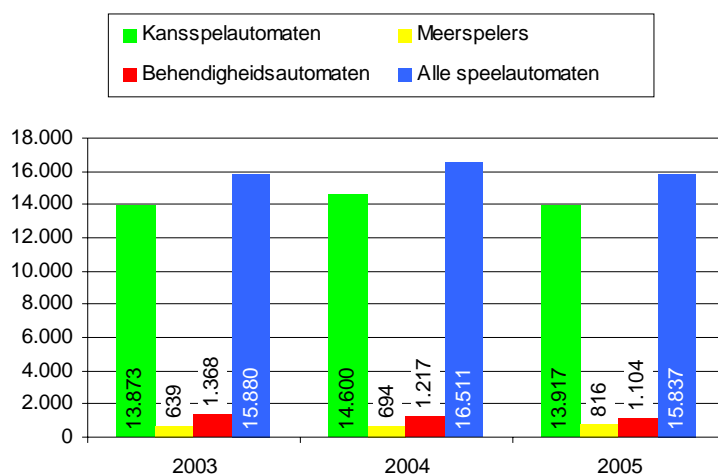
⁷ Reclamekosten zijn gedefinieerd als out-of-pocket kosten die een direct commercieel doel dienen (zoals meer omzet en/of klanten) en niet zijn gericht op sponsoring. Voorbeelden zijn kosten samenhangend met reclameuitingen zoals billboards, radio/tv spotjes, advertenties, etc. Onder reclamekosten worden niet de klantkosten (klantvergoedingen en/of plaatsingsgelden) inbegrepen.

3 Exploitatie van speelautomaten in amusementscentra

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksresultaten gepresenteerd en besproken betreffende de exploitatie van speelautomaten in amusementscentra.

3.1 Aantallen speelautomaten in amusementscentra

In 2005 zijn er in totaal 89 exploitanten van speelautomaten in amusementscentra. Deze exploiteren 272 amusementscentra (exclusief zeven leegstaande amusementscentra). Totaal worden er 13.917 kansspelautomaten, 816 meerspelers en 1.104 behendigheidsautomaten geëxploiteerd (volgens opgave Verispect). Ten opzichte van 2004 stijgt enkel het aantal meerspelers. Het totale aantal geëxploiteerde speelautomaten in amusementscentra daalt.

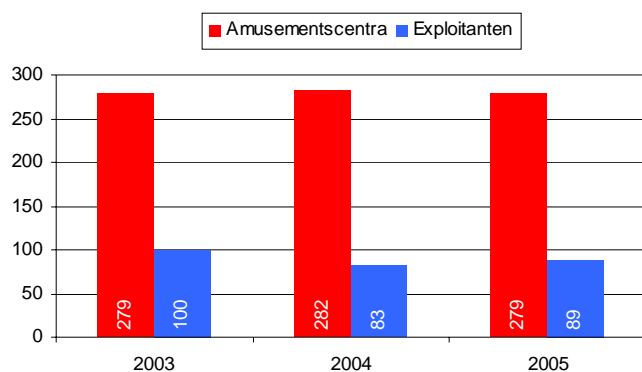
Figuur 29: weergave van de aantallen door de branche opgestelde speelautomaten in amusementscentra

Bron: Opgave Verispect (zie bijlage A)

Opmerking: Het aantal meerspelers in 2003 en 2004 is volledig gebaseerd op onderzoek van KPMG

Aantallen amusementscentra

In het volgende figuur is het aantal amusementscentra en het aantal exploitanten weergegeven. Zoals af te lezen is uit de grafiek daalt het aantal amusementscentra en stijgt het aantal exploitanten. Zeker indien de 'leegstaande' amusementscentra buiten beschouwing worden gelaten is er sprake van een daling van 8 amusementscentra (272 in 2005 t.o.v. 280 in 2004).

Figuur 30: Aantal amusementscentra

Bron: Opgave Verispect.

Verispect heeft evenals in 2004 een uitsplitsing gemaakt naar seizoensamusementscentra (amusementscentra die gedurende een min of meer vaste aaneengesloten periode van tenminste 3 maanden per jaar geheel gesloten zijn voor wat betreft de exploitatie van speelautomaten) en permanente amusementscentra. Ook is er onderscheid gemaakt naar amusementscentra met enkel behendigheidsautomaten (TB) en amusementscentra waarin in ieder geval kansspelautomaten staan opgesteld en mogelijk ook behendigheidsautomaten (TS+TB). Daarnaast zijn er zeven amusementscentra geteld waarin geen speelautomaten staan opgesteld.

	TB	TS+TB	Geen	Totaal
Seizoens amusementscentra	10	7	5	22
Permanente amusementscentra	5	250	2	257
Totaal	15	257	7	279

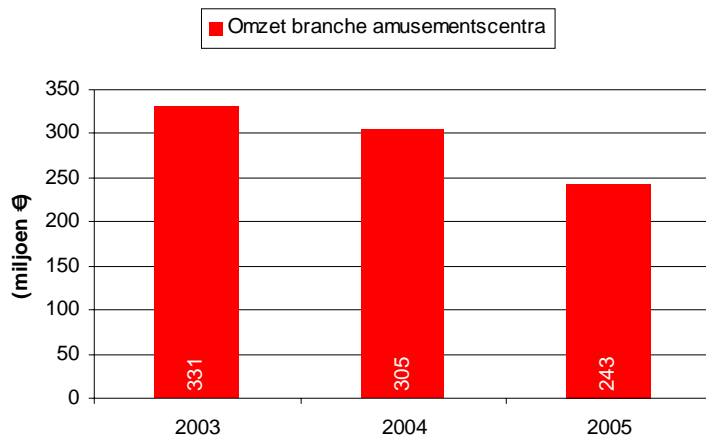
Tabel 7: Uitsplitsing van het aantal amusementscentra (2005)

Bron: Opgave Verispect

3.2 Exploitatie van kansspelautomaten in amusementscentra

De steekproef is in 2005 verder uitgebreid (zie ook Tabel 4). In het onderzoek wordt voortdurend gestreefd naar een zo nauwkeurig mogelijk beeld van de branche. De nauwkeurigheid van de omzetschatting is in 2005 vergroot en heeft een deviatie van slechts 7% op de totale omzet van de amusementscentra. Dit nauwkeuriger beeld van de omzet vertaalt zich ook in een daling van de omzet ten opzichte van 2004. Aangezien er in de markt geen krachten spelen, noch ontwikkelingen zijn die de omzet dusdanig negatief beïnvloeden (op basis van opgaven respondenten), dient de daling dan ook voornamelijk te worden geweten aan de nauwkeurigere weergave van de omzet ten opzichte van voorgaande jaren. Ter illustratie is de omzet behaald in amusementscentra geschat met enkel de gegevens van respondenten die ook in 2004 hebben meegewerkt aan het onderzoek. Hieruit volgt een omzetsdaling van 3% vergeleken met een hier gerapporteerde verlaging van bijna 14% (430 miljoen EUR in 2004 t.o.v. 370 miljoen EUR in 2005).

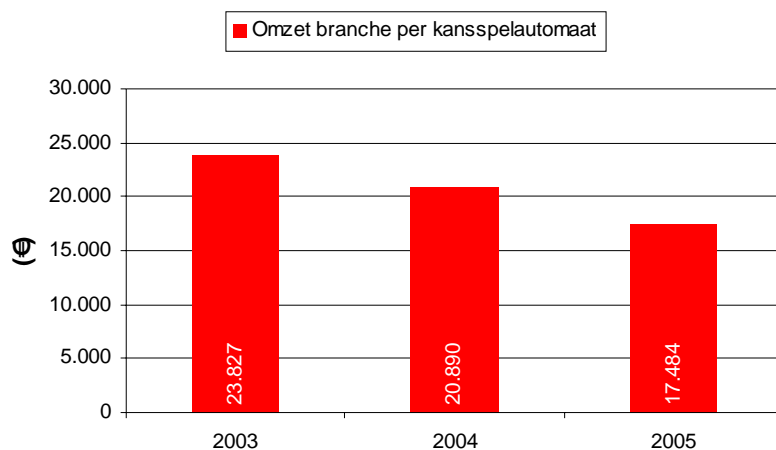
Onderstaande grafiek laat zien dat de omzet behaald met kansspelautomaten wordt geschat op 243 miljoen EUR.

Figuur 31: Schatting van de brancheomzet behaald met de exploitatie van kansspelautomaten in amusementscentra (exclusief meerspellers) in amusementscentra

Bron: Onderzoek KPMG

De gemiddelde omzet per kansspelautomaat (exclusief meerspelers), behaald met exploitatie van deze automaten in de amusementscentra bedraagt 17.484 EUR in 2005. Dit is een lagere omzet per kansspelautomaat ten opzichte van 2004 (20.890 EUR). In verhouding daalt de omzet behaald met kansspelautomaten sneller dan het aantal kansspelautomaten. In voorgaande paragraaf wordt de daling van de totale omzet behaald met kansspelautomaten besproken.

Figuur 32: Schatting van de gemiddelde omzet per kansspelautomaat (exclusief meerspelers) behaald met de exploitatie van kansspelautomaten in amusementscentra

Bron: Onderzoek KPMG

Uit het onderzoek is gebleken dat er in 2005 naar schatting 51,2 (13.917/272) kansspelautomaten per amusementscentrum in exploitatie zijn (exclusief meerspelers). Indien enkel rekening wordt gehouden met amusementscentra waarin TS+TB automaten staan opgesteld resulteert een gemiddelde van 54,2 (13.917/257) kansspelautomaten per amusementscentrum.

Amusementscentra	2003	2004	2005
kansspelautomaten/ amusementscentrum	49,7	51,8	51,2
kansspelautomaten/ amusementscentrum (TS+TB)		56,2	54,2

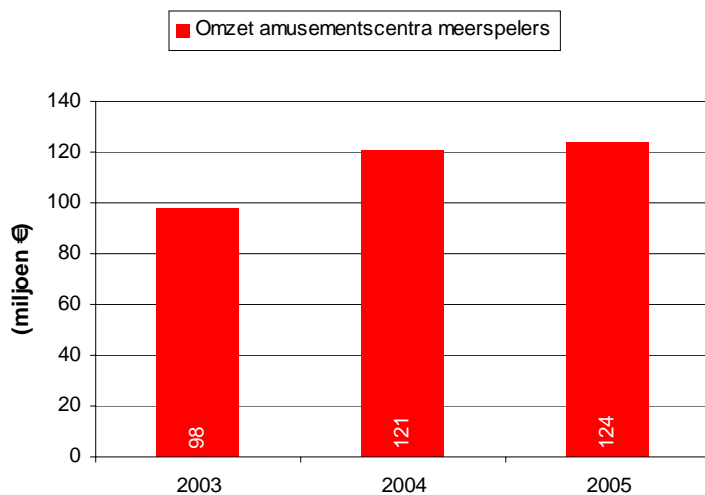
Tabel 8: gemiddeld aantal kansspelautomaten (exclusief meerspelers) per amusementscentrum waarin speelautomaten staan opgesteld

Bron: Onderzoek KPMG

3.3 Meerspelers

In 2005 is het totale aantal opgestelde meerspelers voor de eerste maal apart geadmineistreerd door Veripsect. De omzet behaald met meerspelers in 2005 is op éénzelfde manier berekend als de omzet behaald met de exploitatie van kansspelautomaten en behendigheidsautomaten. In voorgaande jaren werd de omzet behaald door meerspelers op een andere wijze berekend⁸. De nauwkeurigheid van de omzetschatting van meerspelers kan in 2005 voor de eerste maal worden gegeven en is 7%.

Figuur 33 laat zien hoe de omzet, behaald met meerspelers, zich ontwikkelt. De omzet stijgt met 3 miljoen EUR naar een totaal van 124 miljoen EUR. Respondenten onderschrijven dit beeld en hebben in de enquête aangegeven dat de totale omzet behaald met meerspelers nagenoeg gelijk is gebleven.

Figuur 33: Schatting van de omzet behaald met de exploitatie van meerspelers in amusementscentra

Bron: Onderzoek KPMG

⁸ Zie voor uitleg van de omzetberekening van de meerspelers in voorgaande jaren de rapportage over de periode 2002-2004.

Tevens is in 2005 het totale aantal spelersplaatsen voor de eerste maal door Verispect geteld. Voorheen werd dit aantal spelersplaatsen bepaald op basis van extrapolatie van de gegevens uit de steekproef. In Tabel 9 staan de belangrijkste kengetallen voor meerspelers in amusementscentra.

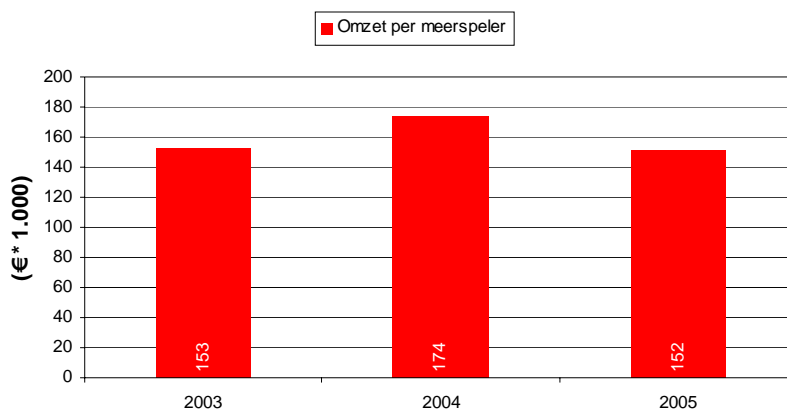
Amusementscentra	2003	2004	2005
Meerspelers	639	694	816
Permanente amusementscentra	257	260	250
Meerspelers / permanent amusementscentrum	2,5	2,7	3,3
Amusementscentra (TS+TB)		260	257
Meerspelers / amusementscentrum (TS+TB)		2,7	3,2
Spelersplaats	4.417	4.605	4.801
Spelersplaats / meerspeler	6,9	6,6	5,9

Tabel 9: Belangrijkste kengetallen meerspelers

Bron: Opgave Verispect (2005), Onderzoek KPMG (2003, 2004)

Opmerking: T.o.v. het vorige rapport is de tabel uitgebreid met kengetallen over amusementscentra waarin TS+TB automaten staan opgesteld (regel 4 en 5)

Zoals uit deze tabel en uit Figuur 33 blijkt stijgt het aantal meerspelers en ligt de totale omzet behaald met meerspelers in 2004 en 2005 op bijna hetzelfde niveau. Per saldo daalt de omzet per meerspeler (naar 152 duizend EUR in 2005). De onderstaande grafiek geeft de omzet per meerspeler grafisch weer.

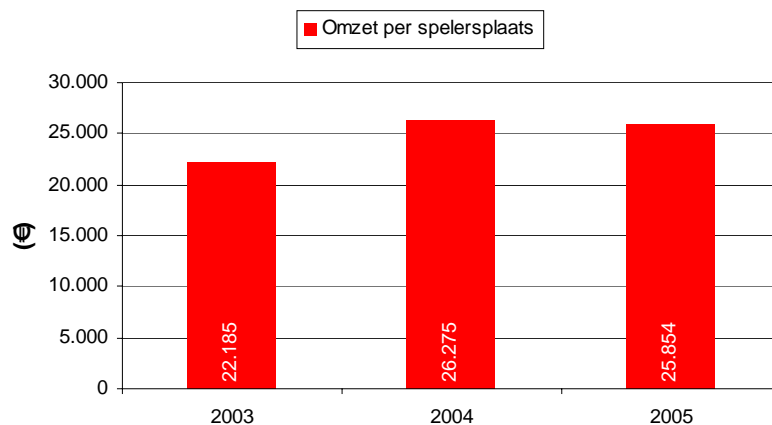

Figuur 34: Schatting van de gemiddelde omzet per meerspeler

Bron: Onderzoek KPMG

Respondenten verklaren de dalende omzet per meerspeler als volgt: groei van het aantal minder rendabele meerspelers, groei van het aantal meerspelers met minder spelersplaatsen en een hoger uitbetalingspercentage.

In onderstaande grafiek is de gemiddelde omzet per spelersplaats berekend. De omzet per spelersplaats daalt relatief minder snel dan de omzet per meerspeler (zie Figuur 34). Dit wordt veroorzaakt door een groei van het aantal meerspelers met minder spelersplaatsen.

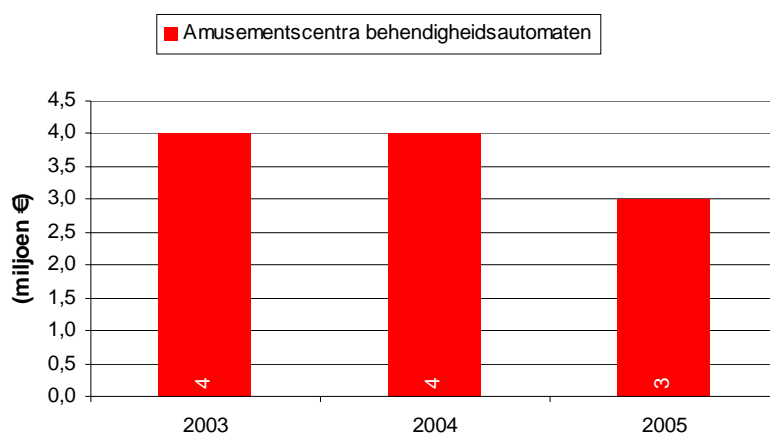

*Figuur 35: Schatting van de gemiddelde omzet per spelersplaats van meerspelers in amusementscentra
Bron: Opgave Verispect (2005) Onderzoek KPMG (2003, 2004)*

3.4 Exploitatie van behendigheidsautomaten in amusementscentra

In amusementscentra worden naast kansspelautomaten ook behendigheidsautomaten geëxploiteerd.

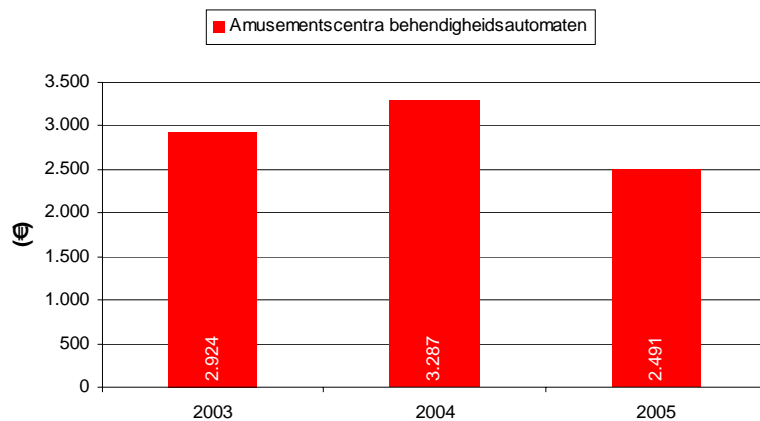
De omzet behaald met de exploitatie van behendigheidsautomaten in amusementscentra daalt, zoals blijkt uit het volgende figuur. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de schattingen een grote deviatie vertonen. Voor de jaren 2004 en 2005 is de omzet behaald met behendigheidsautomaten gerapporteerd exclusief de omzet behaald met behendigheidsautomaten zonder TB-nummer.

Figuur 36: Schatting van de omzet behaald door de branche met de exploitatie van behendigheidsautomaten in amusementscentra

Bron: Onderzoek KPMG

De gemiddelde omzet per behendigheidsautomaat in amusementscentra bedraagt naar schatting 2.491 EUR in 2005, dit is een daling ten opzichte van 2004. De schatting van de gemiddelde omzet per behendigheidsautomaat is in het volgende figuur grafisch weergegeven.

*Figuur 37: Schatting van de gemiddelde omzet per behendigheidsautomaat geëxploiteerd in amusementscentra
Bron: Onderzoek KPMG*

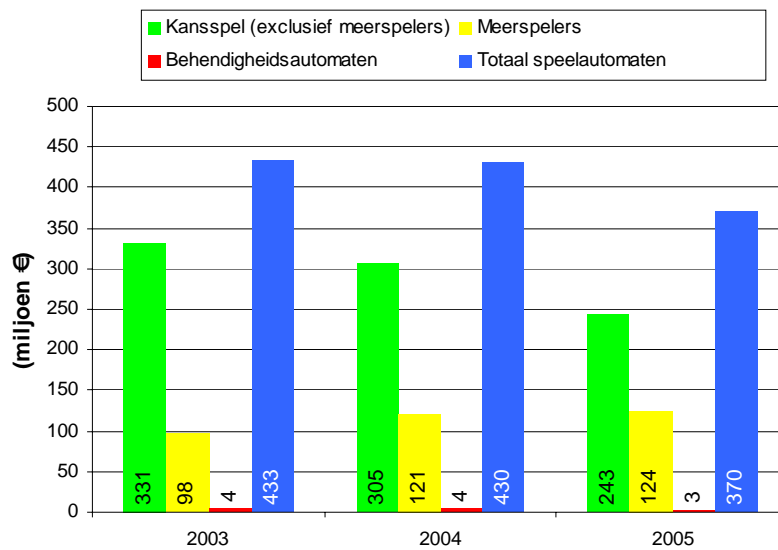
Uit de onderstaande tabel blijkt dat het aantal behendigheidsautomaten per amusementscentrum een dalende trend vertoont en in 2005 naar schatting 4,1 bedraagt.

Amusementscentra	2003	2004	2005
behendigheidsautomaten/ amusementscentrum	4,9	4,3	4,1

*Tabel 10: gemiddeld aantal behendigheidsautomaten per amusementscentrum waarin speelautomaten staan opgesteld
Bron: Opgave Verispect*

3.5 Totale omzet en kosten samenhangend met de exploitatie van speelautomaten in amusementscentra

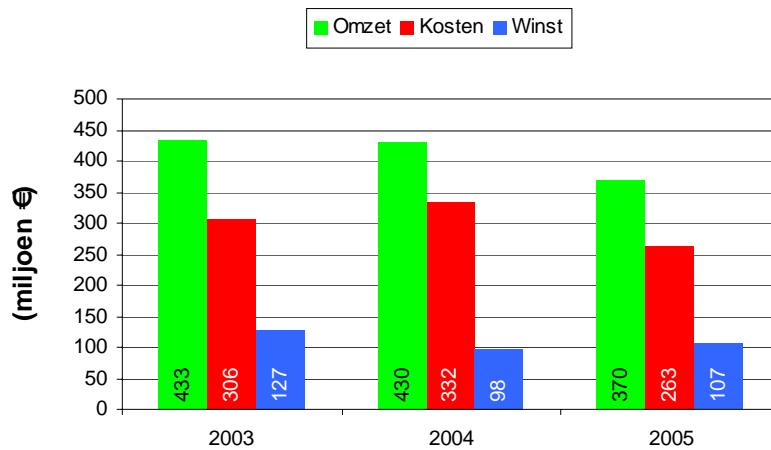
De totale omzet die wordt behaald door exploitanten van speelautomaten in amusementscentra is weergegeven in Figuur 38. Dit dient wel te worden beschouwd in het licht van de verklaring op pagina 16 inzake de sterk verbeterde nauwkeurigheid van het onderzoek ten opzichte van voorgaande jaren.

Figuur 38: Schatting van de omzet uit exploitatie van speelautomaten in amusementscentra

Bron: Onderzoek KPMG

In het volgende figuur worden de schattingen van de totale omzet, de totale kosten en de daaruit volgende winst, samenhangend met de exploitatie van speelautomaten in amusementscentra gepresenteerd.

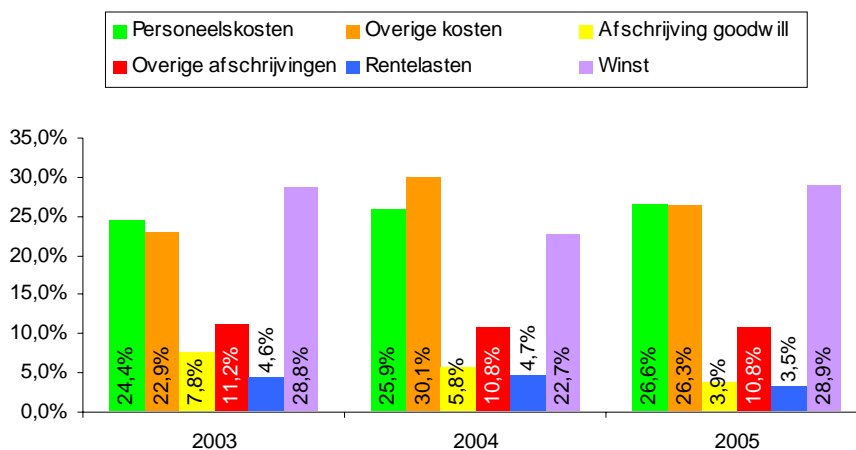
Figuur 39: Schatting van de totale omzet, kosten en winst voortkomend uit de exploitatie van speelautomaten in amusementscentra.

Bron: Onderzoek KPMG.

Ten opzichte van 2004 dalen de kosten in 2005 in absolute getallen sneller dan de omzet, dit heeft een stijgende winst tot gevolg. De kosten zijn opgedeeld in vijf categorieën: personeelskosten, afschrijving goodwill, overige afschrijvingen, rentelasten en overige kosten. Vergeleken met 2004 wordt voor elke kostensoort in absolute zin een daling gerapporteerd. Respondenten geven zelf aan dat de kosten dalen vanwege: afloop op afschrijvingen met name van de meerspelers, reorganisaties en inkrimping personeelsbestand. In de volgende grafiek worden de kosten gepresenteerd als percentage van de omzet.

3.6 Verdeling van de kosten naar kostensoorten

Bij de exploitatie van amusementscentra zijn de overige kosten, afschrijving op goodwill en de rentelasten in verhouding tot de omzet gedaald. De personeelskosten maken in 2005 een ietwat hoger deel uit van de omzet, terwijl deze in absolute zin dalen.

Figuur 40: kosten samenhangende met, en winst over, de exploitatie van speelautomaten in amusementscentra als percentage van de omzet

Bron: Onderzoek KPMG

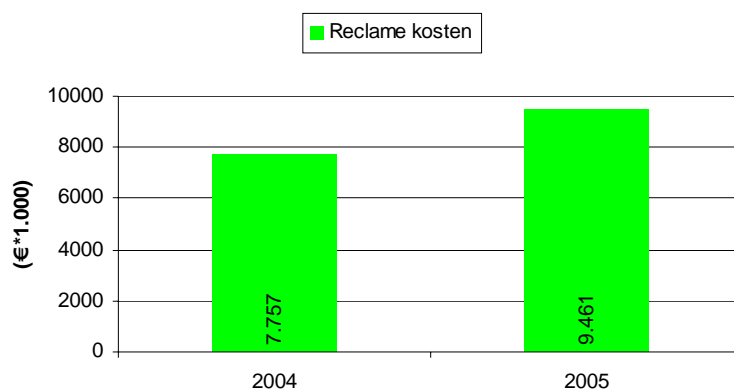
Opmerking: Iedere kostensoort is voor ieder jaar apart statistisch geëvalueerd. Voor de daarbij behorende betrouwbaarheidsintervallen wordt verwezen naar bijlage C

De winstgevendheid⁹ ontwikkelde zich van 28,8% (2003), 22,7% (2004) tot 28,9 % (2005). De winst is in 2005 gestegen ten opzichte van 2004. De winstgevendheid is hier vermeld als percentage van de omzet.

⁹ Winst voor belasting = omzet -/- personeelskosten -/- overige kosten -/- rentelasten -/- afschrijvingen goodwill -/- overige afschrijvingen

3.7 Reclamekosten

Naast reclamekosten¹⁰ gemaakt ten behoeve van exploitatie in de horeca is onderzoek verricht naar uitgaven aan reclame ten behoeve van de exploitatie van amusementscentra. De respondenten zijn gevraagd de uitgaven aan reclame over 2004 en 2005 te vermelden. Op basis hiervan is een schatting gemaakt voor de gehele populatie. De reclamekosten maken in figuur 40 onderdeel uit van de overige kosten.

Figuur 41: Schatting van de reclamekosten volgend uit exploitatie van speelautomaten in de amusementscentra

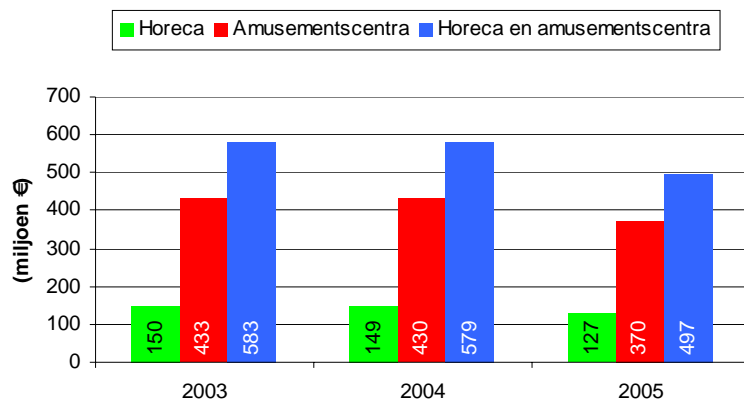
Bron: Onderzoek KPMG

In 2004 bedragen de reclamekosten 1,8% van de omzet. In 2005 is dit percentage gelijk aan 2,6%.

¹⁰ Reclamekosten zijn gedefinieerd als out-of-pocket kosten die een direct commercieel doel dienen (zoals meer omzet en/of klanten) en niet zijn gericht op sponsoring. Voorbeelden zijn kosten samenhangend met reclameuitingen zoals billboards, radio/tv spotjes, advertenties, etc. Onder reclamekosten worden niet de klantkosten (klantvergoedingen en/of plaatsingsgelden) inbegrepen.

4 Totale omzet speelautomatenbranche

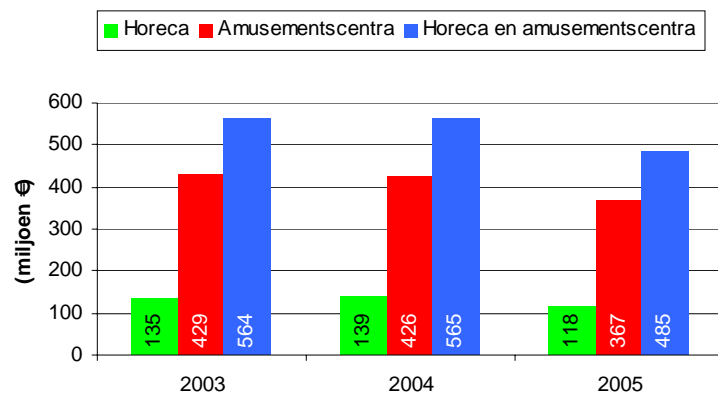
De nauwkeurigheid van de omzetschattingen is aanzienlijk verbeterd ten opzichte van voorgaande jaren. Zie ook pagina 16 met uitleg over het effect dat dit heeft op de geschatte omzet met name voor wat betreft exploitatie in amusementscentra. In onderstaand figuur wordt de totale omzet behaald met de exploitatie van speelautomaten weergegeven. In 2005 bedraagt de omzet 497 miljoen EUR.

Figuur 42: Schatting van de totale omzet behaald met de exploitatie van speelautomaten

Bron: Onderzoek KPMG

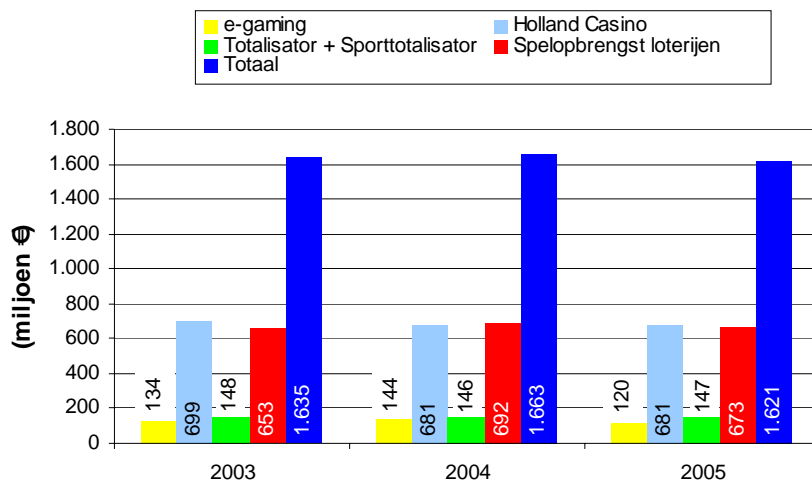
De totale omzet die de speelautomatenbranche behaalt met de exploitatie van kansspelautomaten (inclusief meerspelers) is weergegeven in het volgende figuur. De omzet bedraagt 485 miljoen EUR in 2005.

Figuur 43: Schatting van de totale omzet behaald met de exploitatie van kansspelautomaten

Bron: Onderzoek KPMG

In het volgend figuur zijn de spelopbrengsten weergegeven van de nationale vergunninghouders en illegale internetspelen (e-gaming). De totale omzet daalt in 2005 licht van 1.663 miljoen EUR naar 1.621 miljoen EUR.

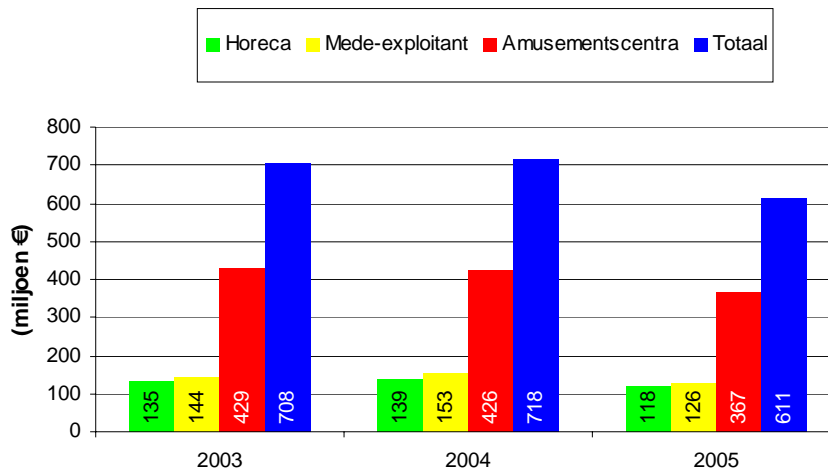

Figuur 44: Spelopbrengst van nationale kansspelvergunninghouders (Holland Casino, loterijen, totalisator en sporttotalisator) en interactieve internetkansspelen (e-gaming).

Bronnen: Jaarverslag 2003 t/m 2005 - College van Toezicht op de Kansspelen;

Kansspelen via nieuwe media 2003 t/m 2005 - Motivation (in opdracht van het College van Toezicht op de Kansspelen)

In onderstaand figuur is de opbrengst van de speelautomatenbranche behaald met kansspelautomaten (inclusief meerspelers) opgenomen. Hierin wordt de omzet behaald door de mede-exploitant / horecaondernemer ook vermeld.

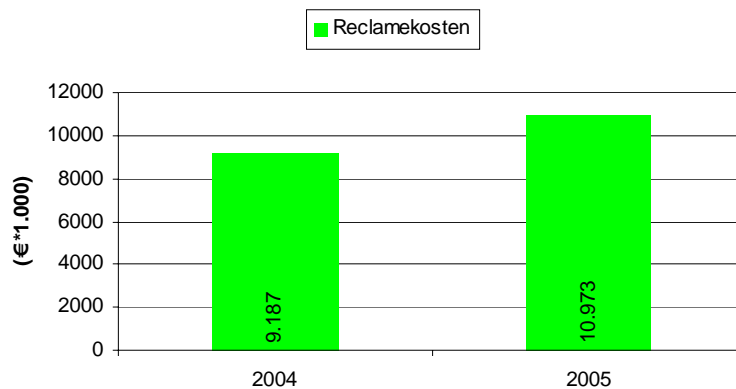

Figuur 45: Spelopbrengst speelautomatenbranche

Bron: Onderzoek KPMG

5 Reclamekosten

Reclamekosten¹¹ gemaakt ten behoeve van exploitatie in de horeca en in amusementscentra zijn in onderstaande grafiek gegeven. De respondenten zijn gevraagd de uitgaven aan reclame over 2004 en 2005 te vermelden. Op basis hiervan is een schatting gemaakt voor de gehele populatie.

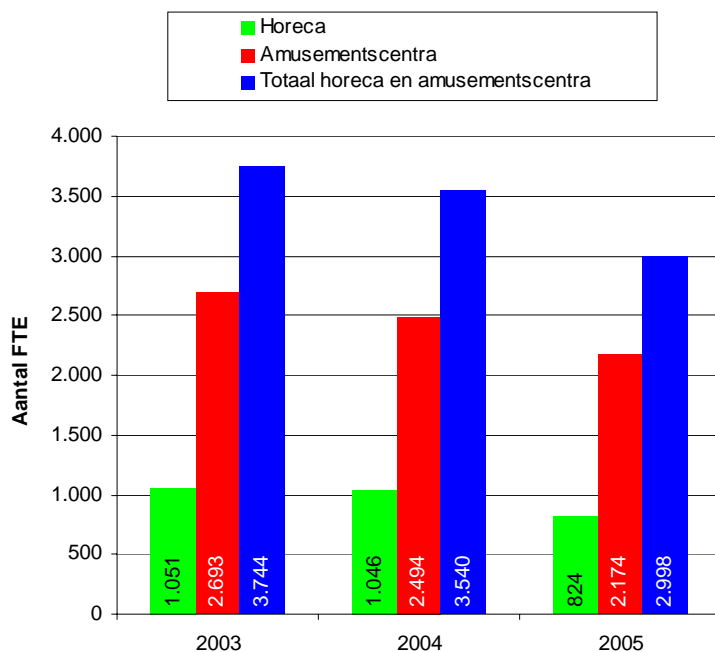
*Figuur 46: Schatting van de reclamekosten volgend uit exploitatie van speelautomaten in horeca en amusementscentra
Bron: Onderzoek KPMG*

In 2004 bedragen de uitgaven aan reclame 1,3% van de omzet (inclusief omzet mede-exploitant). In 2005 is dit 1,8%.

¹¹ Reclamekosten zijn gedefinieerd als out-of-pocket kosten die een direct commercieel doel dienen (zoals meer omzet en/of klanten) en niet zijn gericht op sponsoring. Voorbeelden zijn kosten samenhangend met reclameuitingen zoals billboards, radio/tv spotjes, advertenties, etc. Onder reclamekosten worden niet de klantkosten (klantvergoedingen en/of plaatsingsgelden) inbegrepen.

6 Werkgelegenheid

In onderstaande figuur is de werkgelegenheid, direct samenhangend met de exploitatie van speelautomaten in de horeca en in amusementscentra weergegeven. De totale werkgelegenheid daalt. De werkgelegenheid die gepaard gaat met de ontwikkeling, productie en verkoop van speelautomaten bedraagt 279 FTE in 2005.

Figuur 47: Werkgelegenheid direct samenhangend met de exploitatie van speelautomatenbranche (exclusief ontwikkeling, productie en verkoop) in Nederland (op basis van puntschatting)

Bron: Onderzoek KPMG

7 Ontwikkeling, productie en verkoop van speelautomaten

De derde activiteit van de speelautomatenbranche is de ontwikkeling, productie en verkoop van speelautomaten.

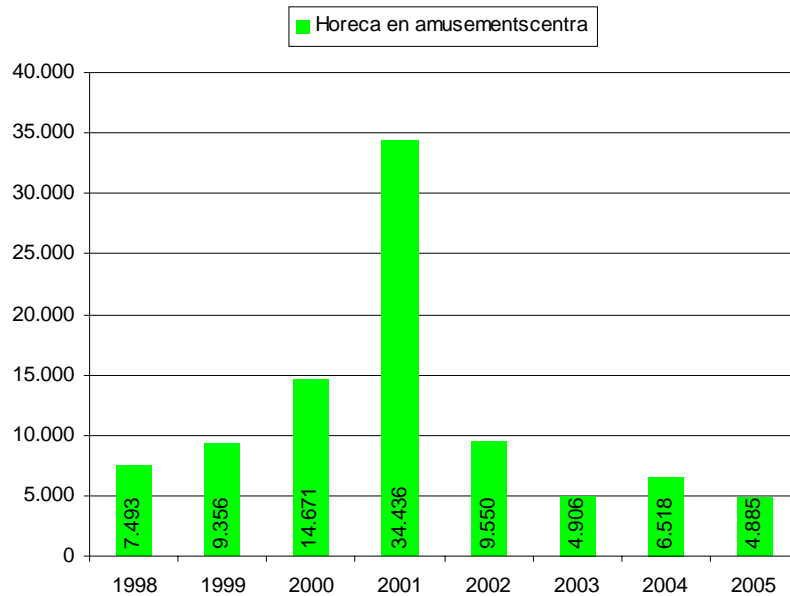
De enquête is uitgezet onder de zeven grootste ondernemingen, die deze activiteit ontplooiën. Deze ondernemingen werd gevraagd naar de aantallen verkochte kansspelautomaten in 2005. Het aantal verkochte kansspelautomaten valt onder te verdelen in:

- Complete kansspelautomaten (artikel 12)
- Ombouwkits voor kansspelautomaten (artikel 12)
- Complete kansspelautomaten (artikel 13)
- Ombouwkits voor kansspelautomaten (artikel 13)
- Meerspeler automaten (artikel 13)

Complete automaten en ombouwkits zijn - volgens artikel 12 - kansspelautomaten die goedgekeurd zijn voor de exploitatie in de horeca. Complete automaten en ombouwkits - volgens artikel 13 - zijn kansspelautomaten die goedgekeurd zijn voor de exploitatie in de amusementscentra. Dit onderscheid was er nog niet in 1998 en 1999. Daarom zijn er over die jaren alleen getotaliseerde aantallen beschikbaar.

Voor het onderzoek naar het aantal verkochte kansspelautomaten stelt de sectie 'Handel en Industrie' van de VAN dat de respondenten minstens 95% van het aantal verkochte kansspelautomaten vertegenwoordigen.

Onderstaand figuur laat zien dat de groei van de verkoop van kansspelautomaten (complete automaten en ombouwkits) tot en met het jaar 2001 sterk is. De piek in 2001 wordt waarschijnlijk veroorzaakt door de invoering van de Nijpels-automaat en de verkoop van Euro-ombouwkits. Na 2001 is er sprake van een nuijleffect in 2002 en vervolgens een teruggang in het aantal verkochte kansspelautomaten, waarbij de verkoop van kansspelautomaten in 2004 ietwat toeneemt. De getallen zijn inclusief de verkoop van meerspelers¹².

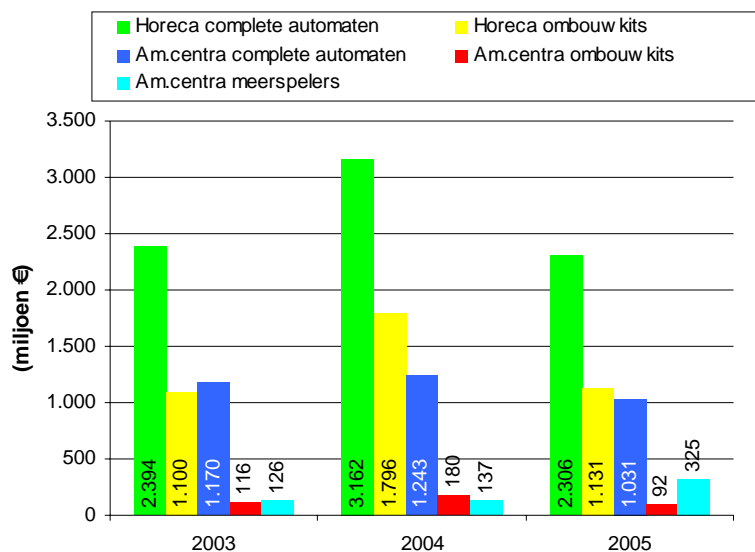

Figuur 48: Weergave van het aantal verkochte kansspelautomaten (complete automaten en kits) in Nederland

Bron: Onderzoek KPMG

¹² De verkoopcijfers in het onderzoek over de periode 2001-2003 zijn exclusief de verkoop van meerspelers

In figuur 50 en tabel 11 is het aantal verkochte kansspelautomaten uitgesplitst naar complete automaten en ombouwkits geëxploiteerd in de horeca en complete automaten, ombouwkits en meerspelers geëxploiteerd in amusementscentra.

Figuur 49: Weergave van het aantal verkochte kansspelautomaten in Nederland naar exploitatievorm en type

Bron: Onderzoek KPMG

Aantal verkochte kansspelautomaten	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Horeca complete automaten	n.b.	n.b.	8.636	9.605	4.845	2.394	3.162	2.306
Horeca ombouwkits	n.b.	n.b.	4.576	11.835	2.422	1.100	1.796	1.131
Subtotaal Horeca	n.b.	n.b.	13.212	21.440	7.267	3.494	4.958	3.437
Am.centra complete automaten	n.b.	n.b.	1.193	3.058	1.888	1.170	1.243	1.031
Am.centra ombouwkits	n.b.	n.b.	0	9.759	230	116	180	92
Am.centra meerspelers	n.v.t.	n.v.t.	266	179	165	126	137	325
Subtotaal Am.centra	n.b.	n.b.	1.459	12.996	2.283	1.412	1.560	1.448
Totaal Horeca en Am.centra	7.493	9.356	14.671	34.436	9.550	4.906	6.518	4.885

Tabel 11: Weergave van het aantal verkochte kansspelautomaten in Nederland naar exploitatievorm en type

Bron: Onderzoek KPMG

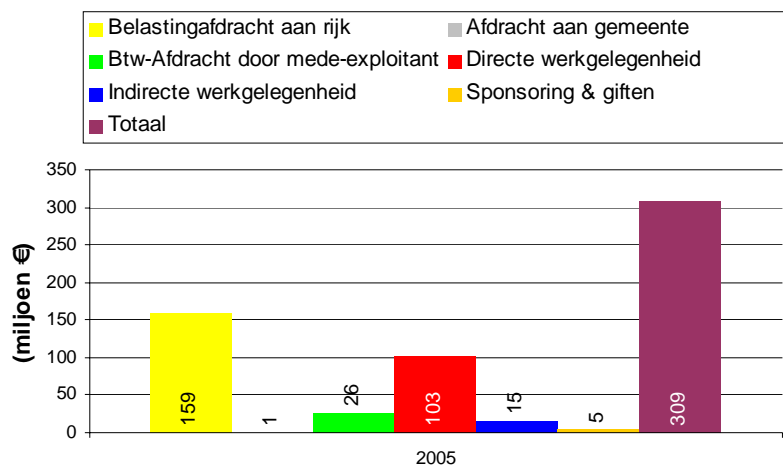
Opmerking: Voor 1998 en 1999 is alleen het totale aantal verkochte kansspelautomaten bekend. Meerspelers werden geïntroduceerd in 2000

8 Financiële bijdrage aan de samenleving

In het onderzoek in 2005 is voor de eerste maal onderzoek gedaan naar de financiële bijdrage aan de samenleving door de speelautomatenbranche. Onder de financiële bijdrage aan de maatschappij wordt verstaan:

- Belastingafdracht aan het rijk
(loonbelasting, btw-afdracht, vennootschapsbelasting en dividendbelasting)
- Afdracht aan de gemeente
(ontroerend zaak belasting, afvalstoffen/rioolrecht, waterschapslasten en overige gemeentelijke heffingen)
- BTW-afdracht door mede-exploitant (voor wat betreft exploitatie in de horeca)
- Directe werkgelegenheid
- Indirecte werkgelegenheid ofwel uitgaven aan ingehuurd personeel
(beveiliging, schoonmaak, technische ondersteuning, horeca/catering en overigen ingehuurd)
- Sponsoring & giften (exclusief reclamekosten)

De financiële bijdrage aan de samenleving door horeca en amusementscentra is berekend door de gemiddelde bijdrage van de steekproef als percentage van de omzet te extrapoleren naar de gehele populatie. Hieruit volgt een puntschatting¹³. De financiële bijdrage van de ondernemingen met activiteiten die zich richten op ontwikkeling, productie en verkoop van speelautomaten is hier vervolgens bij opgeteld. In onderstaande grafiek worden schattingen van de bedragen weergegeven.

Figuur 50: Weergave van de speelautomatenbranche aan de samenleving

Bron: Onderzoek KPMG

¹³ Een puntschatting geeft een indicatie van de waarde van een parameter, echter zonder dat de betrouwbaarheid van de schatting is vastgesteld.

A Aantallen speelautomaten in 2005 (Verispect)

Volgens opgave van Verispect over het jaar 2005 zijn de exploitanten en de speelautomaten als volgt over de verschillende strata verdeeld:

Horeca kansspelautomaten

	Aantal automaten	Totaal # exploitanten (2005)	Totaal # kansspelautomaten (2005)
Klasse 1	0-10	303	1311
Klasse 2	11-50	212	4959
Klasse 3	51-100	51	3630
Klasse 4	101-175	23	3138
Klasse 5	176-350	15	3523
Klasse 6	351-700	4	2142
Klasse 7	701-1400	2	2091
Klasse 8	1401-2800	-	-
Klasse 9	2801-5600	1	3523
Totaal		611	24317

Horeca behendigheidsautomaten

	Aantal automaten	Totaal # exploitanten (2005)	Totaal # behendigheidsautomaten (2005)
Klasse 1	0-10	338	1144
Klasse 2	11-50	130	3217
Klasse 3	51-100	12	916
Klasse 4	101-175	13	1507
Klasse 5	176-350	2	534
Klasse 6	351-700	1	489
Klasse 7	701-1400	1	1015
Klasse 8	1401-2800	-	-
Klasse 9	2801-5600	-	-
Totaal		497	8822

Tabel 12 : Aantallen automaten en exploitanten ten behoeve van de exploitatie in de horeca per stratum in 2005

Bron: Verispect

Amusementscentra kansspelautomaten

	Aantal automaten	Totaal # exploitanten (2005)	Totaal # kansspelautomaten (2005)
Klasse 1	0-10	1	2
Klasse 2	11-50	31	955
Klasse 3	51-100	20	1441
Klasse 4	101-175	8	1149
Klasse 5	176-350	3	884
Klasse 6	351-700	6	2765
Klasse 7	701-1400	3	2919
Klasse 8	1401-2800	2	3802
Klasse 9	2801-6500	-	-
Totaal		74	13917

Amusementscentra meerspelers

	Aantal automaten	Totaal # exploitanten (2005)	Totaal # meerspelers (2005)
Klasse 1	0-10	53	218
Klasse 2	11-50	11	216
Klasse 3	51-100	2	127
Klasse 4	101-175	2	255
Totaal		68	816

Amusementscentra behendigheidsautomaten

	Aantal automaten	Totaal # exploitanten (2005)	Totaal # behendigheidsautomaten (2005)
Klasse 1	0-10	1	46
Klasse 2	11-50	13	277
Klasse 3	51-100	4	288
Klasse 4	101-175	-	-
Klasse 5	176-350	2	493
Totaal		20	1104

Aantal exploitanten 2005

	2003	2004	2005
Exploitanten van amusementscentra (exclusief Holland Casino)	100	83	89

Uitsplitsing amusementscentra 2005

	TB	TS+TB	Geen	Totaal
Seizoensamusementscentra	10	7	5	22
Permanente amusementscentra	5	250	2	257
Totaal	15	257	7	279

Tabel 13: Aantallen automaten en exploitanten ten behoeve van de exploitatie in amusementscentra per stratum in 2005

Bron: Verispect

B Onderzoeksaanpak

In dit hoofdstuk wordt de gehanteerde onderzoeksaanpak nader toegelicht.

B.1 Stratificatie

Om de nauwkeurigheid van een schatting te vergroten kan stratificatie worden toegepast. Als de resultaten van een steekproef veel spreiding vertonen, ontstaat bij de schatting van de waarde voor de populatie een breed schattingsinterval. Als het mogelijk is de populatie op te delen in een aantal kleinere deelpopulaties waarin relatief weinig spreiding voorkomt dan kan per deelpopulatie -ofwel stratum- een schatting van het stratumtotaal worden gegeven. Deze schattingen kunnen worden gecumuleerd tot een nauwkeurigere schatting van het populatietotaal¹⁴.

In samenspraak met de stuurgroep Financiële Kengetallen van de VAN is gekozen voor drie strata:

- 1 Bedrijfsactiviteit/exploitatievorm
- 2 Type speelautomaat
- 3 Omvang (aantal geëxploiteerde speelautomaten)

Het stratum 'bedrijfsactiviteit' bestaat uit de twee verschillende vormen van exploitatie van speelautomaten, te weten exploitatie van speelautomaten in de horeca en exploitatie van speelautomaten in amusementscentra.

Het stratum 'type speelautomaat' heeft betrekking op de twee typen van speelautomaten die worden onderscheiden, namelijk kansspelautomaten en behendigheidsautomaten.

Daarnaast is gekozen voor stratificatie op basis van het aantal geëxploiteerde speelautomaten. Niet alleen bestaat er een grote spreiding in het aantal speelautomaten dat door exploitanten wordt geëxploiteerd, daarnaast is er bewust voor gekozen om enkele van de grootste exploitanten in het onderzoek te betrekken om zodoende de nauwkeurigheid van de schatting te kunnen vergroten. De strata zijn ingedeeld op basis van de klasse-indeling welke de VAN hanteert voor de exploitanten in de horeca:

	Aantal automaten
Klasse 1	0-10
Klasse 2	11-50
Klasse 3	51-100
Klasse 4	101-175
Klasse 5	176-350
Klasse 6	351-700
Klasse 7	701-1400
Klasse 8	1401-2800
Klasse 9	2801-5600

Tabel 14: Strata op basis van bedrijfsgrootte (aantal speelautomaten)

Bron: VAN

¹⁴ Bron: *Statistiek voor Accountancy*; P. Touw & L.A. Hoogduin; Academic Service; 2002

B.2 Samenstelling steekproef

Teneinde de nauwkeurigheid en de representativiteit van de resultaten te vergroten is de steekproef in 2005 uitgebreid. Naast de respondenten die in 2004 zijn aangeschreven zijn ook andere partijen benaderd. Hierbij is de representativiteit van de steekproef gelet op de omvang van de exploitanten als voornaamste uitgangspunt genomen. De omvang van exploitanten wordt gemeten op basis van het aantal automaten. De steekproef is samengesteld uit het ledenbestand van de VAN welke uit twee delen bestaat; een deel bevat exploitanten van speelautomaten in de horeca, de ander bevat exploitanten van speelautomaten in amusementscentra.

B.3 Enquêtes

De enquête is uitgezet onder 90 bij de VAN aangesloten bedrijven (onder zowel horeca-exploitatie, exploitatie van amusementscentra en mixed bedrijven). Van 45 bedrijven is een respons ontvangen (horeca: 28 inclusief mixed bedrijven, amusementscentra: 27 inclusief mixed bedrijven, mixed bedrijven: 10, dus totaal: 55 +/- 10=45).

De volgende tabellen geven het marktaandeel van de respondenten weer over 2004 en 2005.

Sector	Respons 2005	#kansspel-automaten in steekproef	Marktaandeel steekproef kansspel-automaten	#meerspelers steekproef	marktaandeel steekproef meerspelers	#amusementscentra steekproef	%amusementscentra steekproef t.o.v. gehele populatie
Horeca	28	10.373	43%	-	-	-	-
Amusementscentra	27	11.170	80%	660	81%	178	65%
SHI	7	-	95%	-	-	-	-

Tabel 15: Marktaandeel respondenten 2005

Bron: Onderzoek KPMG

2004	Sector	Respons	#kansspel-automaten in steekproef	Marktaandeel steekproef kansspel-automaten	#meerspelers steekproef	marktaandeel steekproef meerspelers	#amusementscentra steekproef	%amusementscentra steekproef t.o.v. gehele populatie
	Horeca	25	8906	35%	-	-	-	-
	Amusementscentra	15	9024	59%	397	70%	152	54%
	SHI	6	-	95%	-	-	-	-

Tabel 16: Marktaandeel respondenten 2004

Bron: Onderzoek KPMG

In de onderstaande tabel is de (non-)respons verder gedetailleerd. Mixed bedrijven worden hierbij apart vermeld.

2005 Sector	Aantal bedrijven aangeschreven	Aantal enquêtes ontvangen	Non-respons
Horeca	36	18	18
Amusementscentra	41	17	24
Mixed	13	10	3

Tabel 17: Respons 2005

Bron: Onderzoek KPMG

De ontvangen data zijn door KPMG gecontroleerd op volledigheid en interne consistentie. Er heeft geen accountantscontrole door KPMG plaatsgevonden op deze data. De data zijn gebruikt om voor 2005 de omzet¹⁵ vast te stellen, het aantal speelautomaten, het aantal werknemers en de kosten. De data zijn geëxtrapolerd naar brancheniveau op basis van gegevens van Verispect over 2005 (zie bijlage A).

Er is een aparte enquête uitgezet onder zeven ondernemingen uit de speelautomatenbranche. Deze ondernemingen werd gevraagd naar de aantallen verkochte kansspelautomaten van 2005. Alle zeven de geënquêteerde ondernemingen hebben gereageerd en hebben een volledig inzicht in de aantallen verkochte kansspelautomaten verschaft.

B.4 Aantallen automaten

Het totale aantal in Nederland opgestelde speelautomaten (verdeeld naar exploitatievorm en type automaat) dient bekend te zijn om de onderzoeksresultaten van de onderzochte populatie te kunnen extrapoleren naar de totale populatie.

De enige instantie in Nederland die inzicht heeft in de aantallen opgestelde speelautomaten in Nederland is Verispect B.V. Verispect B.V. is de door het Ministerie van Justitie aangewezen instantie, belast met het toezicht op de naleving van voorschriften gesteld bij of krachtens Titel Va (Speelautomaten) Wet op de Kansspelen. Zij controleert op locatie of de benodigde vergunningen aanwezig zijn en of de kansspelautomaat nog steeds overeenkomt met het toegelaten model.

B.5 Schatting omzet

Voor de schatting van de omzet is gebruik gemaakt van de zogenaamde quotiëntschatter¹⁶. Het aantal speelautomaten is, gezien de correlatie tussen het aantal speelautomaten en de omzet, gebruikt als hulpvariabele bij de schatting van de omzet.

¹⁵ Inworp minus uitbetalingen minus het aandeel van de mede-exploitant en minus de omzetbelasting.

¹⁶ Statistiek voor Accountancy; P. Touw & L.A. Hoogduin; Academic Service; 2002; p. 173-174

Tot en met 2004 is het totaal aantal opgestelde meerspelers in Nederland niet apart geadministreerd. Voor uitleg over de berekening van de omzet van de meerspelers voor 2005 wordt verwezen naar het rapport over de periode 2002-2004.

Bij het uitvoeren van de statistische evaluatie zijn een aantal strata samengevoegd. Hiervoor is gekozen als de respons in een stratum te gering is om een nauwkeurige schatting te kunnen berekenen.

B.6 Schatting kosten en kostensoorten

Gezien de correlatie tussen het aantal speelautomaten en de kosten(soorten) is ook voor de kostenschatting het aantal speelautomaten gebruikt als hulpvariabele. Tevens is voor de schatting van de kosten(soorten) gebruik gemaakt van de zogenaamde quotiëntschatting.

De stratificatie en het aantal steekproeven in de verschillende strata is afdoende om een statistische evaluatie uit te voeren op de totale kosten en de verschillende kostensoorten.

B.7 Puntschatting

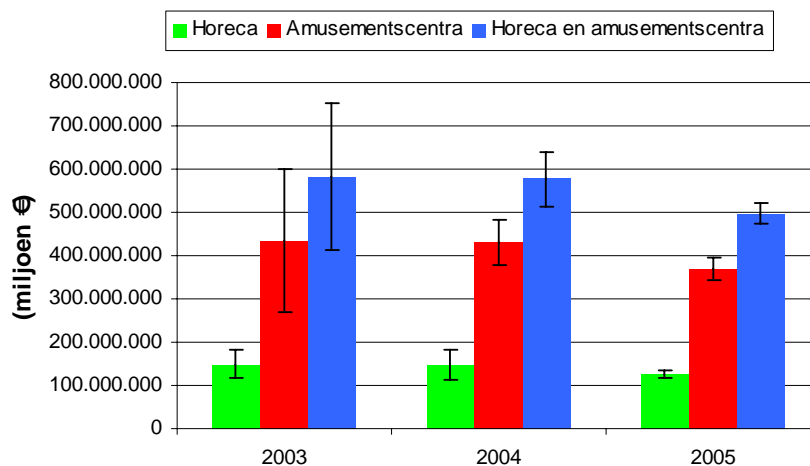
Een puntschatting geeft het populatiegemiddelde van een bepaalde parameter. Een puntschatting is zelden of nooit precies gelijk aan de populatieparameter die wordt geschat. Rondom de puntschatting kan een interval van waarden worden aangegeven, waarvan met een bepaalde zekerheid kan worden gesteld dat de werkelijke waarde van de populatieparameter daarin ligt. Dit interval wordt het betrouwbaarheidsinterval genoemd.

Een puntschatting geeft wel een indicatie van de waarde van een parameter, echter zonder dat de betrouwbaarheid van de schatting is vastgesteld.

C Statistische gegevens

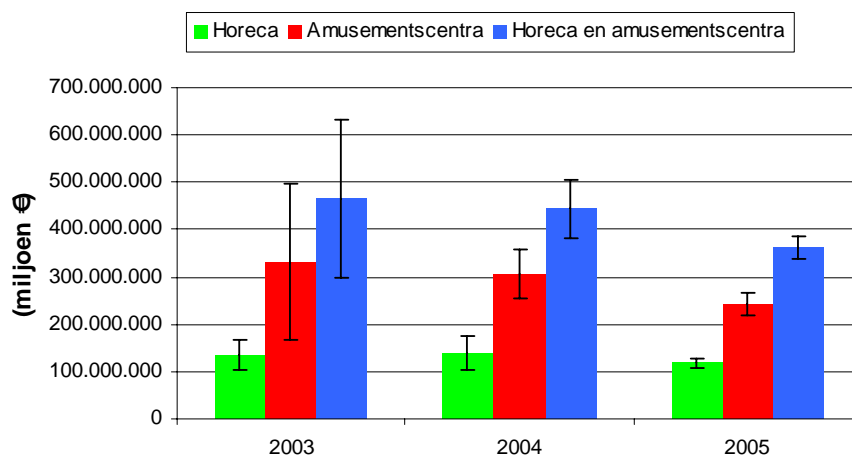
In dit hoofdstuk worden de deviaties (boven- en ondergrens van schattingen) gegeven.

C.1 Figuur 1/42

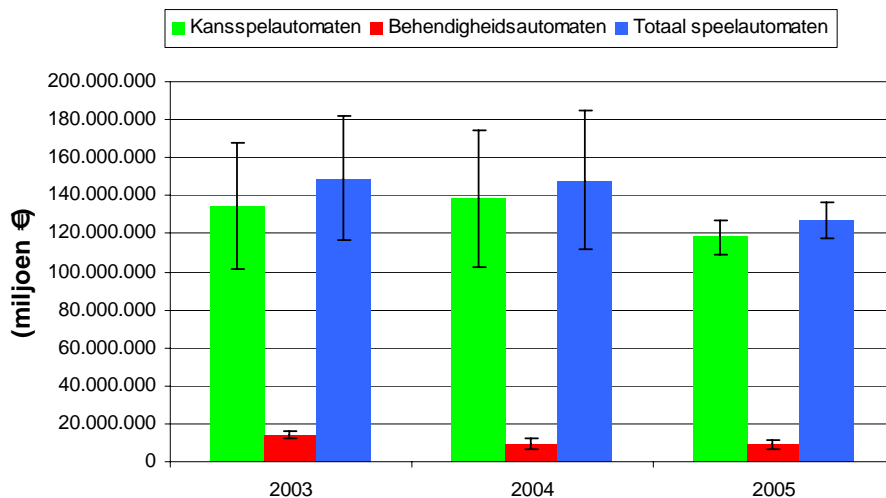
Totale omzet branche		Verwachtingswaarde (€)	Deviatie (€)	Deviatie (%)
Horeca	2003	149.279.107	33.103.434	22%
	2004	148.297.032	36.174.680	24%
	2005	127.277.644	9.514.881	7%
Amusementscentra	2003	433.092.790	165.099.386	38%
	2004	429.601.400	51.980.626	12%
	2005	370.194.633	25.135.679	7%
Horeca en amusementscentra	2003	582.371.897	168.385.405	29%
	2004	577.898.432	63.329.242	11%
	2005	497.472.276	25.489.664	5%

C.2 **Figuur 2/43**

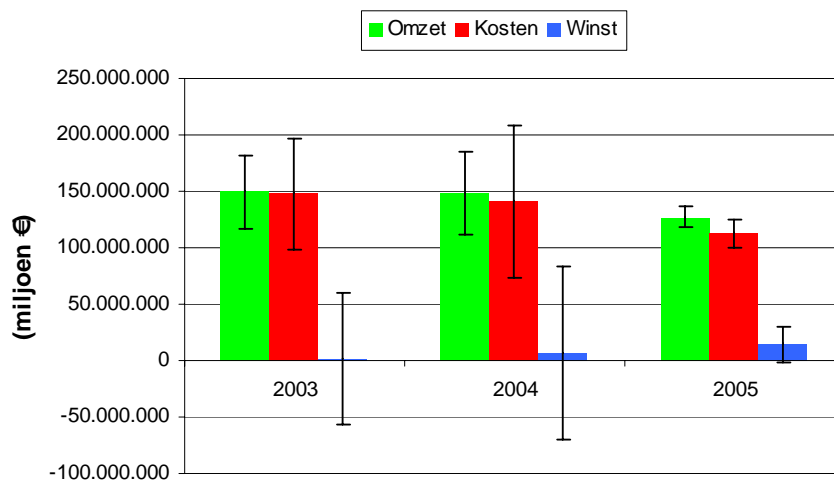
Omzet branche kansspel		Verwachtingswaarde (€)	Deviatie (€)	Deviatie (%)
Horeca kansspelautomaten	2003	134.667.391	33.045.765	25%
	2004	138.673.162	36.069.381	26%
	2005	118.220.936	9.192.315	8%
Amusementscentra kansspelautomaten (incl. meerspelers)	2003	428.928.727	164.792.756	38%
	2004	425.722.749	51.876.101	12%
	2005	367.444.923	8.112.837	2%
Totaal kansspelautomaten	2003	563.596.118	168.073.422	30%
	2004	564.395.911	63.183.306	11%
	2005	485.665.859	26.636.568	5%

C.3 Figuur 7/35

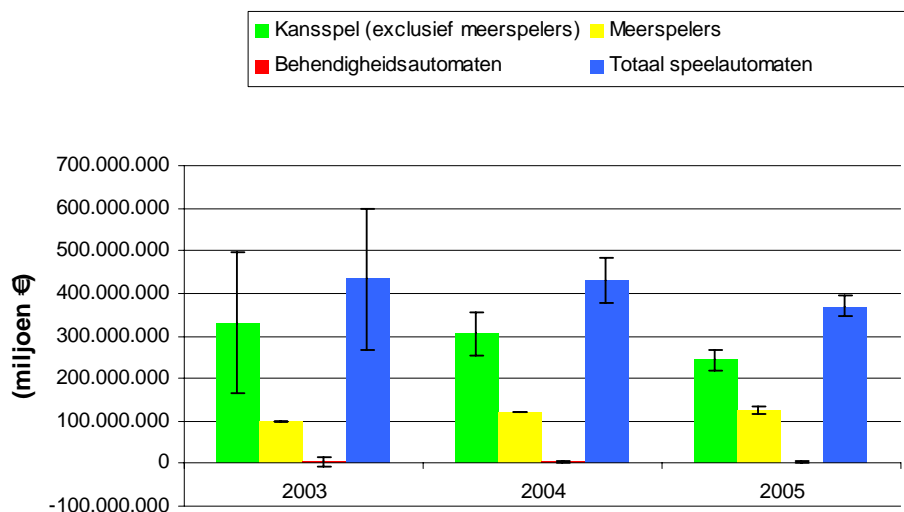
Omzet branche horeca		Verwachtingswaarde (€)	Deviatie (€)	Deviatie (%)
Kansspelautomaten	2003	134.667.391	33.045.765	25%
	2004	138.673.162	36.069.381	26%
	2005	118.220.936	9.192.315	8%
Behendigheidautomaten	2003	14.611.716	1.953.145	13%
	2004	9.623.870	2.758.111	29%
	2005	9.056.708	2.456.484	27%
Totaal speelautomaten	2003	149.279.107	33.103.434	22%
	2004	148.297.032	36.174.680	24%
	2005	127.277.644	9.514.881	7%

C.4 **Figuur 10/26**

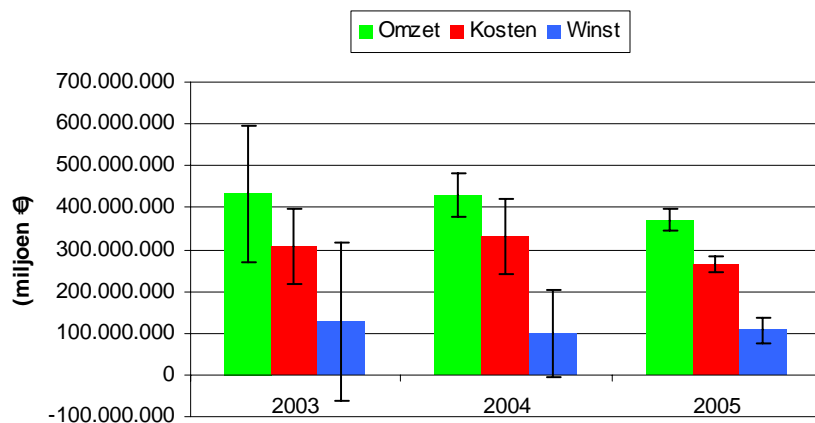
Omzet, kosten en winst horeca		Verwachtingswaarde (€)	Deviatie (€)	Deviatie (%)
Omzet horeca speelautomaten	2003	149.279.107	33.103.434	22%
	2004	148.297.032	36.174.680	24%
	2005	127.277.644	9.514.881	7%
Kosten horeca speelautomaten	2003	147.691.241	48.739.485	33%
	2004	141.300.853	67.809.536	48%
	2005	112.876.037	12.159.025	11%
Winst horeca speelautomaten	2003	1.587.866	58.918.373	3711%
	2004	6.996.179	76.855.323	1099%
	2005	14.401.607	15.439.393	107%

C.5 **Figuur 13/38**

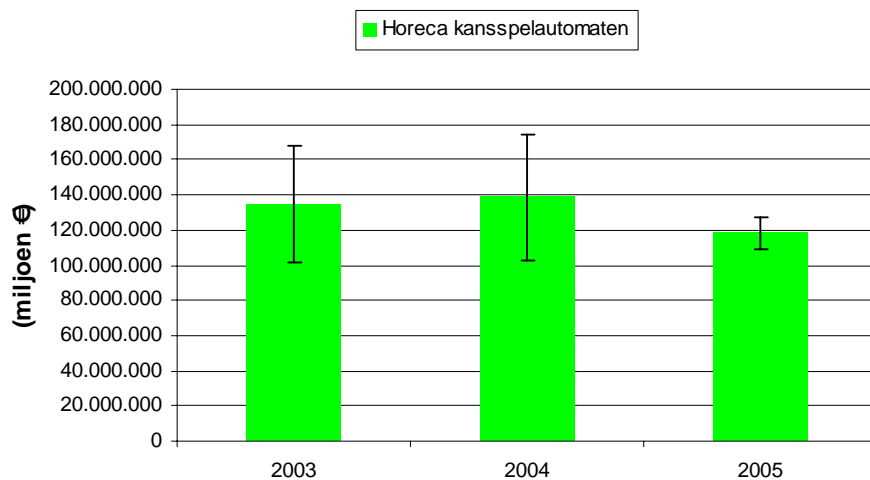
Omzet branche amusementscentra		Verwachtingswaarde (€)	Deviatie (€)	Deviatie (%)
Amusementscentra kansspelautomaten (excl. meerspelers)	2003	330.707.578	164.792.756	50%
	2004	304.936.874	51.876.101	17%
	2005	243.320.937	23.647.199	10%
Amusementscentra meerspelers	2003	98.221.149	n.b.	n.b.
	2004	120.785.874	n.b.	n.b.
	2005	124.123.987	8.112.837	7%
Amusementscentra behendigheidautomaten	2003	4.164.063	10.057.575	242%
	2004	3.878.652	3.294.780	85%
	2005	2.749.709	2.606.574	95%
Totaal	2003	433.092.790	165.099.386	n.b.
	2004	429.601.400	51.980.626	n.b.
	2005	370.194.633	25.135.679	7%

C.6 **Figuur 15/39**

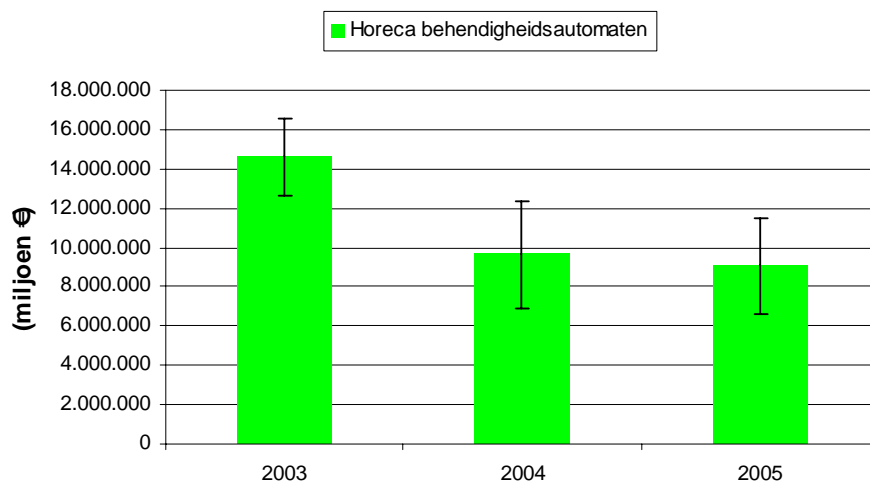
Omzet, kosten en winst		Verwachtingswaarde (€)	Deviatie (€)	Deviatie (%)
Omzet amusementscentra speelautomaten	2003	433.092.790	165.099.386	n.b.
	2004	429.601.400	51.980.626	n.b.
	2005	370.194.633	25.135.679	7%
Kosten amusementscentra speelautomaten	2003	306.490.202	91.000.969	30%
	2004	331.914.455	90.737.096	27%
	2005	263.175.667	19.211.343	7%
Winst amusementscentra speelautomaten	2003	126.602.588	188.517.860	152%
	2004	97.686.945	104.571.536	107%
	2005	107.018.965	31.636.657	30%

C.7 **Figuur 20**

Omzet horeca kansspelautomaat		Verwachtingswaarde (€)	Deviatie (€)	Deviatie (%)
Omzet kansspelautomaten	2003	134.667.391	33.045.765	25%
	2004	138.673.162	36.069.381	26%
	2005	118.220.936	9.192.315	8%

C.8 Figuur 23

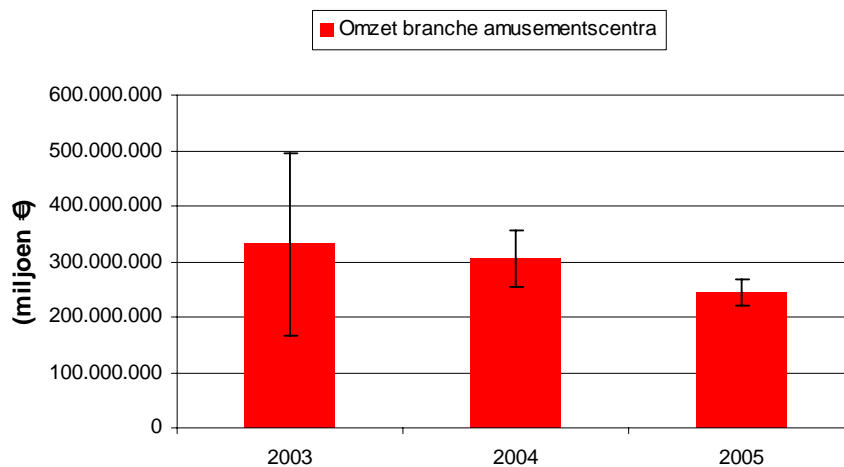

Omzet branche horeca		Verwachtings- waarde (€)	Deviatie (€)	Deviatie (%)
Omzet behendigheids- automaten	2003	14.611.716	1.953.145	13%
	2004	9.623.870	2.758.111	29%
	2005	9.056.708	2.456.484	27%

C.9 **Figuur 27**

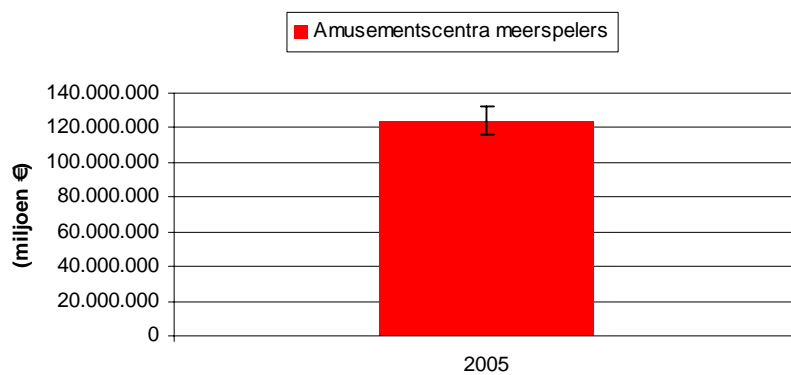
Kosten horeca		Verwachtings- waarde (€)	Deviatie (€)	Deviatie (%)
Personeelskosten	2003	55.016.187	34.231.524	62%
	2004	49.695.992	47.500.732	96%
	2005	37.597.096	17.097.282	45%
Afschrijving goodwill	2003	3.401.194	1.130.043	33%
	2004	3.161.773	-1.652.038	-52%
	2005	3.544.137	1.973.549	56%
Overige afschrijvingen	2003	29.287.714	11.891.148	41%
	2004	26.093.479	8.443.017	32%
	2005	18.866.577	8.859.180	47%
Rentelasten	2003	5.120.214	1.251.134	24%
	2004	4.029.501	2.035.777	51%
	2005	6.103.162	4.822.256	79%
Overige kosten	2003	54.865.935	16.703.616	30%
	2004	54.335.307	24.895.937	46%
	2005	46.764.561	7.716.661	17%

C.10 Figuur 31

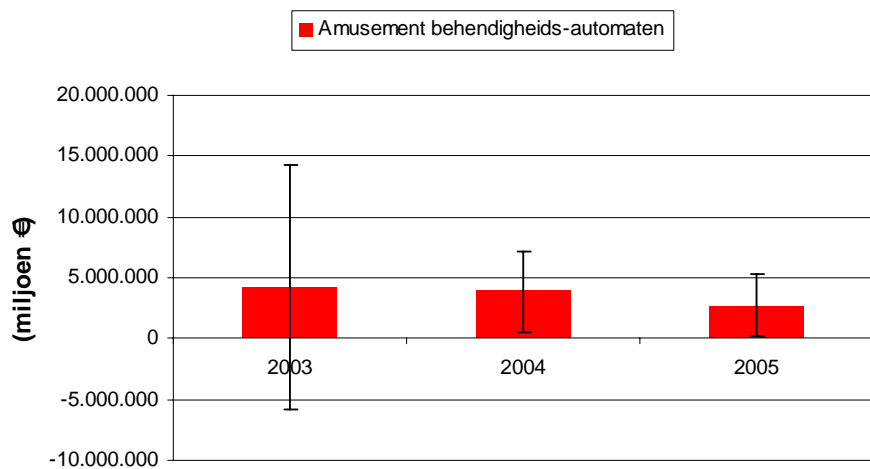
Omzet branche amusementscentra		Verwachtingswaarde (€)	Deviatie (€)	Deviatie (%)
Amusementscentra kansspelautomaten (excl. meerspelers)	2003	330.707.578	164.792.756	50%
	2004	304.936.874	51.876.101	17%
	2005	243.320.937	23.647.199	10%

C.11 Figuur 34

Omzet branche per meerspeler		Verwachtingswaarde (€)	Deviatie (€)	Deviatie (%)
Amusementscentra meerspelers	2003	98.221.149	n.b.	n.b.
	2004	120.785.874	n.b.	n.b.
	2005	124.123.987	8.112.837	7%

C.12 **Figuur 36**

Omzet branche behendigheid		Verwachtingswaarde (€)	Deviatie (€)	Deviatie (%)
Amusementscentra behendigheidsautomaten	2003	4.164.063	10.057.575	242%
	2004	3.878.652	3.294.780	85%
	2005	2.749.709	2.606.574	95%

C.13 **Figuur 40**

Kosten amusementscentra		Verwachtings- waarde (€)	Deviatie (€)	Deviatie (%)
Personeelskosten	2003	105.601.536	29.378.570	359%
	2004	111.080.168	8.806.710	1261%
	2005	98.447.679	4.971.175	5%
Afschrijving goodwill	2003	33.699.097	86.081.184	39%
	2004	25.043.531	21.831.653	115%
	2005	14.407.639	5.486.947	38%
Overige afschrijvingen	2003	48.297.093	1.603.018	3013%
	2004	46.437.255	12.275.358	378%
	2005	39.960.401	6.068.765	15%
Rentelasten	2003	19.712.600	36.468.637	54%
	2004	20.162.941	10.098.729	200%
	2005	12.849.924	2.631.754	20%
Overige kosten	2003	99.180.798	79.568.964	125%
	2004	129.187.624	30.592.245	422%
	2005	97.510.023	14.333.195	15%

D Kengetallen

D.1 Horeca

Horeca: Verwachtingswaarde (miljoen €)	2003		2004		2005	
Omzet kansspelautomaten	135	90%	139	93%	118	93%
Omzet behendigheidsautomaten	15	10%	10	7%	9	7%
Totaal omzet speelautomaten	150	100%	149	100%	127	100%
Kosten exploitatie horeca	148	99%	141	95%	113	89%
Winst vóór belastingen	2	1%	8	5%	14	11%
Aantal speelautomaten	2003		2004		2005	
Kansspelautomaten	25.637		25.489		24.317	
Behendigheidsautomaten	11.474		10.140		8.822	
Totaal speelautomaten	37.111		35.629		33.139	
Aantal opsteladressen	2003		2004		2005	
Kansspelautomaten	16.434		15.832		14.524	
Gemiddeld aantal speelautomaten per opsteladres	2003		2004		2005	
Kansspelautomaten	1,56		1,61		1,67	
Gemiddelde omzet per speelautomaat (€)	2003		2004		2005	
Kansspelautomaten	5.266		5.453		4.862	
Behendigheidsautomaten	1.307		986		1.027	
Gemiddelde omzet per opsteladres (€)	2003		2004		2005	
Kansspelautomaten	8.215		8.780		8.140	

D.2 Amusementscentra

Amusementscentra: Verwachtingswaarde (miljoen €)	2003		2004		2005	
Omzet kansspelautomaten	331	76%	305	71%	243	66%
Omzet meerspelers	98	23%	121	28%	124	34%
Omzet behendigheidsautomaten	4	1%	4	1%	3	1%
Totaal omzet speelautomaten	433	100%	430	100%	370	100%
Kosten exploitatie amusementscentra	306	71%	332	77%	263	71%
Winst vóór belastingen	127	29%	98	23%	107	29%
Aantal speelautomaten	2003	2004	2005			
Kansspelautomaten	13.873	14.600	13.917			
Meerspelers	639	694	816			
Totaal kansspelautomaten	14.512	15.294	14.733			
Behendigheidsautomaten	1.368	1.217	1.104			
Totaal speelautomaten	15.880	16.511	15.837			
Aantal amusementscentra	2003	2004	2005			
	279	282	279			
Aantal spelersplaatsen voor kansspelen	2003	2004	2005			
Kansspelautomaten	13.873	14.600	13.917			
Meerspelers spelersplaatsen	4.417	4.605	4.801			
Gemiddeld aantal speelautomaten per amusementscentrum	2003	2004	2005			
Kansspelautomaten	49,7	51,8	51,2			
Meerspelers	2,5	2,7	3,3			
Behendigheidsautomaten	4,9	4,3	4,1			
Gemiddelde omzet	2003	2004	2005			
Kansspelautomaten	23.859	20.890	17.484			
Meerspelers per spelersplaats	22.185	26.275	25.854			
Behendigheidsautomaten	2.924	3.287	2.491			

D.3 Speelautomatenbranche

**Branche: Verwachtingswaarde
(miljoen €)**

	2003		2004		2005	
Omzet kansspelautomaten amusementscentra	331	59%	305	54%	243	50%
Omzet meerspelers amusementscentra	98	17%	121	21%	124	26%
Subtotaal kansspelautomaten en meerspelers amusementscentra	429	76%	426	75%	367	76%
Omzet kansspelautomaten horeca	135	24%	139	25%	118	24%
Totaal omzet kansspelautomaten	564	100%	565	100%	485	100%

**Branche: Verwachtingswaarde
(miljoen €)**

	2003		2004		2005	
Omzet behendigheidsautomaten amusementscentra	4	21%	4	29%	3	25%
Omzet behendigheidsautomaten horeca	15	79%	10	71%	9	75%
Totaal omzet behendigheidsautomaten	19	100%	14	100%	12	100%

**Branche: Verwachtingswaarde
(miljoen €)**

	2003		2004		2005	
Omzet kansspelautomaten	564	97%	565	98%	485	98%
Omzet behendigheidsautomaten	19	3%	14	2%	12	2%
Totaal omzet speelautomaten	583	100%	579	100%	497	100%

Branche: Verwachtingswaarde (miljoen €)	2003		2004		2005	
Omzet totaal						
amusementscentra	433	74%	430	74%	370	74%
Omzet totaal horeca	150	26%	149	26%	127	26%
Totaal omzet branche	583	100%	579	100%	497	100%
Aantal kansspelautomaten	2003		2004		2005	
Amusementscentra	13.873	35%	14.600	36%	13.917	36%
Meerspelers amusementscentra	639	2%	694	2%	816	2%
Horeca	25.637	64%	25.489	62%	24.317	62%
Totaal kansspelautomaten	40.149	100%	40.783	100%	39.050	100%
Aantal behendigheidsautomaten	2003		2004		2005	
Amusementscentra	1.368	11%	1.217	11%	1.104	11%
Horeca	11.474	89%	10.140	89%	8.822	89%
Totaal	12.842	100%	11.357	100%	9.926	100%
Aantal speelautomaten	2003		2004		2005	
Kansspelautomaten	40.149	76%	40.783	78%	39.050	80%
Behendigheidsautomaten	12.842	24%	11.357	22%	9.926	20%
Totaal	52.991	100%	52.140	100%	48.976	100%
Werkgelegenheid (FTE)	2003		2004		2005	
Horeca	1.051	28%	1.046	30%	824	27%
Amusementscentra	2.693	72%	2.494	70%	2.174	73%
Totaal	3.744	100%	3.540	100%	2.998	100%

E **Stuurgroep en onderzoeksteam**

De stuurgroep ‘Financiële kengetallen’ van de VAN bestaat uit:

Naam	Organisatie
J.W. Keizer (vz)	Inter Amusement Group
J.W. Wijsman	VAN Speelautomaten Branche-organisatie
Th. van Dijck	JVH gaming BV
R.F. De La Haye	Janshen-Hahnraths Group

Het team van KPMG dat het onderzoek heeft uitgevoerd, bestaat uit de volgende personen:

Naam	Functie	Email
Geert-Jan van der Snoek	Director	Vandersnoek.geertjan@kpmg.nl
Jeroen Wegkamp	Projectleider	Wegkamp.jeroen@kpmg.nl
Eva van den Heuvel	Adviseur	Vandenheuvel.eva@kpmg.nl